

Tijding 1995 -1

Kroniek van de heemkundekring

Het Zuidkwartier

Het Zuidkwartier betreft het gebied
ten zuiden van Bergen op Zoom,
omvattende de plaatsen Hoogerheide,
Huijbergen, Ossendrecht, Putte en
Woensdrecht.

Tijding 1995 - 1

*Uitgave van de
heemkundekring
Het Zuidkwartier*

18e jaargang

mei 1995

'TIJDING 1995 -1'

Inhoudsopgave	Blz.
Van de redactie.	3
In de frontlinie I, door D. Adriaansen.	4
In de frontlinie II, door D. Hugens.	8
Uit het dagboek van de heer Middag, door mevr. A. van de Berg-Buijs.	13
Kaart Putte, van C. van den Bergh.	18
Afbeeldingen V I's en V II's, door L. van den Bergh.	20
Vliegende bommen I, door D. Adriaansen.	22
Vliegende bommen II, door E. Jansen.	24
Vliegende bommen III, met toestemming van broeder Franken.	26
Vliegende bommen IV, door L. van den Bergh.	29
Artikel uit Brabantsch Nieuwsblad van 5 mei 1945 over de capitulatie, redactie.	30
Bevrijdingsoptochten, foto's.	32
Terugkeer uit Duitsland, door T. Heinis.	34
Genealogische kroniek , door M. Moors.	37
Een Oostenrijks soldaat in dienst van de Duitsers, door D. Adriaansen	42
Doelstellingen van de heemkundekring "Het Zuidkwartier".	45
Samenstelling bestuur.	46
Informatie werkgroepen.	47
Informatie voor de lezer.	48

Nadruk van, of overname uit "Tijding" van een artikel of gedeelte(n) daarvan in welke vorm dan ook, is zonder toestemming van het bestuur en de schrijvers van de artikelen verboden.

De heemkundekring "Het Zuidkwartier" aanvaardt geen enkele verantwoording aangaande de stijl of de juistheid der artikelen, doch laat deze geheel voor rekening van de ondertekenaars.

VAN DE REDACTIE

Deze Tijding gaat in hoofdzaak over het oorlogsgeweld in de periode sept. '44 - mei '45. U vindt allereerst twee artikelen over belevenissen in de frontlinie, geschreven door de heren Adriaansen en Hugens.

Verder kunt u in het dagboek van de heer Middag en het kaartmateriaal van de heer C. van den Bergh vinden wat V-bommen betekenden in Putte.

De vliegende bommen zijn afgebeeld; en verder beschreven enige leden het vernietigende geweld van de Duitse vergeldingswapens in de periode tussen sept. '44 en mei '45 in onze streken..

Na het krantebericht in het Brabantsch Nieuwsblad van zaterdag 5 mei 1945, opluchting, in beeld gebracht door middel van enige foto's van de z.g. "bevrijdings-optochten" in Putte, Ossendrecht en Hoogerheide/Woensdrecht.

Als vervolg op zijn artikel in "Tijding 94-2" over verplicht werken in Duitsland, verhaalt de heer Heinis op sobere wijze over zijn terugkeer in juni 1945.

Van de heer Moors treft u weer enkele stambomen in rechte lijn aan.

We eindigen met een artikel van de heer Adriaansen over een Oostenrijks soldaat in het Duitse leger, waardoor u misschien toch nog mild kunt terugkijken op deze zeer zware periode.

Voor u de Tijding gaat lezen, uiteraard nog enige verzoeken:

- "Tijding 95-2" wordt een uitgave over "De Begankenis". Mensen die hierover nog devotionalia en/of foto's hebben, verzoeken wij contact op te nemen met de heer A. van Veldhoven, tel. 01647 - 4505. Bovendien zijn we voor onze tentoonstelling in de "Galerij" van het museum nog op zoek naar echte, liefst oude, processiefoto's.
- Voor "Tijding 95-3" denken we weer aan een uitgave over echte heemkundige onderwerpen uit onze streek. Artikelen hierover willen we graag in de maanden september en oktober met de schrijvers doornemen, zodat deze in november naar de drukker kunnen en wij u allen in december weer van een Tijding kunnen voorzien.

Tenslotte hopen wij dat u de aangeboden artikelen in deze Tijding, welke gedrukt zijn op een iets kleinere regelafstand, kunt waarderen.

IN DE FRONTLINIE I

VLUCHTEN TIJDENS DE BEVRIJDING.

Het was oppassen geblazen! 's Avonds werd de Kreekrakdam volop in het licht gezet door lichtfakkels, uitgeworpen door geallieerde vliegtuigen. Prompt daarop was het donder en bliksem door een bombardement op die smalle verbinding tussen Zeeland en Noord-Brabant. 's Anderendaags vroeg werden we gesommeerd om direct met paard en kar naar genoemde plaats te rijden, om de ontstane bomtrechters te dichten.

"We hebben geen paard meer, dat is gevorderd door de Wehrmacht". Nijdig vanwege deze boodschap en met een grof dreigement ging de dienstdoende beambte verder. De houding van die man beviel ons niet. Oppassen dus!

Dan volgde een ware klopjacht op mannen. "Sofort mit"! Er was geen ontkomen aan. Gewapend met een schop aantreden en zonder verdere discussie, geen eten en drinken, mee, in loopas richting dorp. Voorbij de kerk, ongeveer bij boer Bolders, moest de weg open. Van alle kanten kwamen burgers, opgestouwd door soldaten. Ik zag onderwijzers, winkeliers, werklui, allen met hetzelfde stuk getuig: de spade.

Het was voor de middag en het duurde tot ongeveer 5 uur n.m. toen het gat gegraven was: 2 meter diep, 5 meter breed, en dat over de hele dwarslengte van de straat. Zonder eten of drinken en dat steeds maar: "Schneller! Schneller!"

Het schieten kwam steeds dichterbij, en eindelijk, de Duitsers lieten ons in de steek, en wij hen natuurlijk. Met een rotgang naar huis. Dat dit stukje tankgracht de moffen zelf parten speelde, was hun zorg. Ordonnansen met zijspanmotoren konden met moeite langs de kant passeren. In het zijspan lag een gewonde of misschien wel een dode soldaat.

Het front was nakende.

Naar huis! Ons huis was als noodhospitaal ingericht. We mochten niet binnenkomen, maar zo te zien, was de aanvoer zeer bloederig.

Het duurde niet lang, of verplegers en verpleegden werden afgevoerd. Ons huis was weer "vrij", of nee, eigenlijk toch niet. We hadden twee kelders, één aan de zuidzijde, de z.g. melkkelder, en één aan de noordkant, de bierkelder. Van deze laatste mochten wij gebruik maken. In de andere kelder zat een Duitse uitkijkpost.

Het werd avond en plots werden enige salvo's granaten afgevuurd. Waar vandaan? Het zag ernaar uit, dat we een woelige nacht tegemoet gingen. Paniekerig kwamen mijn broer, zijn vrouw en hun twee kleine kinderen aangelopen. Zij woonden vlakbij. Ook een oom en tante en hun zoon werden bij ons in huis gehaald. En met nog enkele burens werd onze kelder bevolkt door 15 personen in een ruimte van ca. 10 m².

Die schoten werden afgevuurd door een Duitse tank, welke bijna geruisloos vanaf de kant van Bergen op Zoom kwam aangereden. Vlak voor ons huis loste deze enige salvo's richting Ossendrecht. Dan reed dit tuig met een rotgang terug vandaan waar het vandaan kwam. Na enkele minuten werden die schoten beantwoord met een regen van granaten, die her en der insloegen. Deze gang van zaken herhaalde zich vele malen. Telkenmale was dit pantservoertuig weer weg, eer het vuur beantwoord werd. Ook stond pal naast de gevel een anti-tank kanon opgesteld.

Gelukkig werd hiermee niet geschoten, omdat zich geen tanks in zijn schootsveld vertoonden.

Dat spel van die Duitse tank kon natuurlijk niet lang doorgaan, want voorposten van onze Canadese bevrijders hadden de situatie verkend. Dit leidde tot man tegen man gevechten en we hoorden vaak 's nachts dat er flink met gewonde of gedode soldaten werd gesleept, zowel van vriend als vijand.

Maar intussen zaten wij in duizend angsten. Hoe zou dit aflopen? Wie van ons zou dat overleven? Voltreffers sloopten ons huis. Zou de boel instorten?

De eerst frontdagen, wij zaten er nu middenin. Bij daglicht probeerden we nog even de kelder uit te komen om de dieren: koeien, paard, varkens, kippen te voederen en wat melk te bemachtigen. Eén keer lukte dat deels, maar het was te gevaarlijk. Mijn vader zou, kost wat kost, een zeug die een paar dagen tevoren een twaalfstal biggetjes ter wereld had gebracht, gaan voeren. Het was een zeer riskante onderneming. Op dat moment sloegen weer granaten in en vader kwam lijkleek en geheel overstuurd de kelder weer in. Het gekreun van de zeug, zij was geraakt, het gekrijs van die biggetjes, had vader helemaal ontredderd. Met moeite, en vol emoties kon hij na enige tijd zijn verhaal uitbrengen. De aanblik en de machteloosheid noopten hem onverrichter zake terug te gaan. Lopende vanuit de stal viel een granaat naast zijn lichaam, en dat projectiel ontplofte niet. Een triest verhaal. De on-ontplofte granaat hebben we later op die plaats gevonden.

De terugtrekkende Duitsers hadden een doos met knäckebrood en een groot blik marmelade achtergelaten. "Bewust" vergeten misschien?! Soldaten zijn toch niet alleen maar vechtjassen: gelukkig zijn velen ook nog mens.

De eerste dagen in ons onderaards verblijf was er nog wel het een en ander te eten en te drinken, maar onze bewegingsvrijheid was zeer beperkt en de voorraden waren met zoveel monden gauw op. Dus, onze aanval werd ingezet op knäckebrood met marmelade. Dagen achtereenvolgens was dit ons voedsel. En iedereen lustte dit!

Ontelbaar waren de rozenhoedjes die door allen gezamenlijk gebeden werden, soms onderbroken door het helse lawaai van ontploffende projectielen. Slapen deed je bijna niet. Je opfrissen kon niet en de hoognodige behoeften werden snel even uit de kelder gevoerd. Voor de kleine kinderen van mijn broer was het heel erg. Daar was geen melk voor. En ze schreiden toch zo!

We hoorden het knetteren van vlammen en jawel: de stal met de dieren stond in lichterlaaie. Even later brandde de volle hangar met graan geheel uit.

Plotseling verschenen er een paar Duitsers aan de kelderingang en sommeerden ons "sofort" te vluchten. Waarheen?! Richting dorp mocht niet, wel naar Bergen op Zoom. Er was door de strijdende partijen één uur wapenstilstand afgesproken. Alles moest zeer snel gebeuren.

Wij hadden nog een kelder in de schuur en daar hadden wij onze fietsen in verstopt. De ingang was volgestouwd met allerlei tuig; om te beveiligen. Dat kostte tijd en moeite, maar een paar fietsen moesten mee, al was het maar om wat spullen te vervoeren. Maar, eindelijk op weg, zagen we pas de ellende om ons heen. De weg was bezaaid met boomtakken, draden van elektra en telefoon, brokstukken van wapentuig. Het was een grote puinhoop. En daar moesten wij doorheen spartelen, en zo vlug mogelijk, want het schieten kon zo beginnen. De fietsen met wat bagage erop, moesten we al gauw laten liggen; er was geen doorkomen aan.

Zo waren wij op de vlucht voor het oorlogsgeweld. Maar, we voelden en wisten het bijna zeker, dit zou nog niet het laatste zijn. De grote aanval van de geallieerden op de Duitse stellingen zou spoedig beginnen, en waar zou dit ophouden!
In de weilanden op Korteven lagen overal kadavers van koeien en paarden. Je zag uitgebrande of in elkaar geschoten gebouwen. Het was één brok ellende.

In Kuijpers' bossen werden bommen geworpen door Engelse vliegtuigen. Steeds weer doken allen aan de kant van de weg in de greppel en je maakte je zo klein mogelijk. De bommen zag je zo als het ware op je af komen. De weg werd er mee bestookt om de Duitsers te beletten er gebruik van te maken. Een bomsplinter trof mijn vader op zijn hoofd. Gelukkig was het maar een klein wondje.

Beschieting van kanonnen hebben we onderweg goddank niet gehad. Half in de voormiddag naderde ons gezelschap Nieuw-Borgvliet. De mensen stonden ons, en andere vluchtelingen, angstig aan te kijken en vroegen wat er allemaal aan de hand was. Ons beknopt antwoord maakte hen zeker niet blijmoedig. Integendeel!
Geruchten hadden hier reeds de ronde gedaan, dat er vele burgers gedood waren, over brandende huizen, enz.. Ja, voor ons was alles nog vaag. Wij hadden geen idee over de omvang der gruwelijkheden.

Enfin: door naar Bergen.

Toen we de Stalen Brug over waren, werden we door mensen van het Rode Kruis verwezen naar de Hollandse Tuin. Voor ons geen onbekende zaak, immers Dina Aarts-Goris was een eigen nicht van ons. We werden er hartelijk ontvangen en we mochten er blijven. Half Woensdrecht landde hier aan en na registratie werden zij naar diverse gastverblijven verwezen. Mijn broer en zijn gezin zochten en vonden in Halsteren onderkomen. Mijn zus en haar man kwamen bij zijn familie. Zo werd alles goed geregeld.

De mensen van het Rode Kruis en andere organisaties hebben hier barmhartig werk geleverd. Hulde voor hen!

Informatie over personen die niet konden vluchten, bracht hulpverleners er toe deze op te halen. Een zwaar uit te voeren opdracht om met een Rode-Kruisauto, tussen het schieten door, deze hulpeloze mensen op te halen. Toch brachten ze een aantal bejaarden en een vrouw mee, juist bevallen in een provisorische schuilkelder. Moeder en kind werden direct bij aankomst naar het ziekenhuis gebracht, en beiden maakten het goed.

Hoe raar!. Het leven hier in de stad ging gewoon zijn gangetje. 's Avonds moest men maar beter niet op straat komen. Het krioelde van beschonken soldaten, die groepsgewijs naar het front werden gestuurd. Ze waren beladen met allerlei wapentuig. Het waren leden van de Waffen-SS. Ze moesten de opmars van de geallieerden stuiten, en tot elke prijs de corridor met Zeeland openhouden. Op de Zeeuwse eilanden zaten naar raming zo'n 40.000 Duitse soldaten. En voor hen was er maar één uitweg: de Kreekrakdam.

Mijn zus en ik leenden hier een fiets en trokken hiermee de boer op. In de Bergse polder "schooiden" we om melk, graan, koolzaad, etc.. Met deze leeftochten leerde men goede en minder goede medemensen kennen.

Met mijn zwager, hij was actief bij de ondergrondse, beklommen we de toren van de kerk van "Jooren". Dit gebouw stond waar nu de parking is bij V & D. Van

bovenuit zag je het inslaan van granaten, richting zuid-oost. Ko en ik moesten zeer omzichtig te werk gaan, want de Duitsers waren alert op toeschouwers. Het zou je de kop kunnen kosten. De dagen hier gingen wel met de nodige sensaties voorbij, maar de avonden waren akelig en verontrustend. Soldaten schoten in de straten zo maar in het wilde weg.

Ik wist echt niet meer in welke dag we leefden, maar op een ochtend was er een grote opwindning te bespeuren.

De laatste Duitsers hadden de stad verlaten. Echter niet voordat zij enkele kerktorens van deze stad hadden laten springen. Vernielzucht!!

Tegelijkertijd verspreidde zich het gerucht, dat er vreemde tanks bij de watertoren waren gesignaleerd. Daar moest ik het mijne van hebben. En ja hoor! Op die pantservoertuigen stonden géén zwarte kruisen, maar witte sterren. En op, en in deze kolossen zaten Canadese soldaten. De toeloop van mensen werd op een gegeven moment zo groot, dat ik het voor gezien hield, en ik spurte naar de Hollandse Tuin om te zeggen, dat ik naar "huis" ging, want we waren bevrijd.

Bij de Stalen Brug aangekomen, bleken er meer te zijn die naar huis wilden. We werden door een lid van de Ordedienst gesommeerd om achter elkaar te lopen. Voorop gingen een paar soldaten, met een detector de weg aftastend naar eventuele landmijnen. In de Kuijpersbossen werd nog met mitrailleurs geschoten. Dat gaf toch maar een eng gevoel. Bij Korteven zag je één grote colonne legervoertuigen, tanks, kanonnen, richting Zeeland rijden. Wat een machtsvertoon!

Maar ook: wat een ravage was hier aangericht!

Hoe korter bij huis, hoe opwindender. Hoe ziet het er nu uit?

Troosteloos was de aanblik. Hier was geen stuk meer van heel. Een soldaat met een witte band om zijn arm, een O.D.-er genaamd, stond in het gat waar eens de voordeur zat. Hij kwam me bekend voor. Aangezien de avond begon te vallen en er vóór de nacht nog wat te eten en slaapgelegenheid moest worden gezocht, liep ik door met de ongeveer 25 personen tellende groep. Bij een verzamelpost werden we geregistreerd door een paar politiemensen. Men informeerde mij, dat er in Ossendrecht meer kans van slagen zou zijn dan hier in Hoogerheide. Op Calfven aangekomen kon ik echt niet meer verder. De dag was zo lang, zo zwaar, en zonder de nodige inslag. Bij het café van Toon Verschuren kreeg ik wat te eten en vermoeid vleide ik me neer bij nog een aantal "onthemden". Op de vloer, met een kussen onder je hoofd en een deken over je lijf, en spoedig kwam daar Klaas Vaak aan.

De volgende morgen vernam ik, dat twee van mijn broers met hun gezinnen in Ossendrecht onderdak hadden gevonden. Spoedig was ik bij hen en werd ik enerzijds gerustgesteld. Wat mijn familie in Bergen op Zoom nog te verduren had was mij niet bekend. Het duurde niet lang, of er waren gunstige berichten van die zijde. Gevoelens van onzekerheid, vermengd met vreugde over het bevrijd zijn, bezorgden een onaangename wisselwerking.

Eén ding was geruststellend: het front trok steeds verderop. De Canadezen hadden de corridor met Zeeland vast in handen.

De Duitse troepen konden in het Brabantse land geen stand houden en het front verplaatste zich tot boven de grote rivieren.

Bij Toon vonden we ons onderkomen; provisorisch, maar met negen volwassenen en twee kinderen, was er toch nog wat gezelligheid te creëren.

Ja, en toen zijn we maar puin gaan ruimen!

Dagelijks naar het Pannenhuis. Wat een ravage! Er was geen doorkomen aan, maar het moest. Tussen de puinhopen lag ook nog allerlei oorlogstuig: geweren, munitie, granaten, handgranaten, en er lagen gevaarlijk verdekt ingegraven mijnen. Heel veel mensen hebben er een been e.d. mee verloren.

De kadavers van de dieren die eens tot onze veestapel behoorden moesten zo snel mogelijk worden opgeruimd, enz., enz..

Maar de oorlog was voorbij. Althans voor ons!

Het front was in ieder geval ver weg.

Ossendrecht, mei 1995.

D. Adriaansen.

0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

IN DE FRONTLINIE II

BEVRIJDING VAN OSSENDRECHT EN OMGEVING

Donderdag 5 oktober 1944.

Nog Duitse bezetting. Hevige beschieting door Duitse artillerie in de richting van Putte. Ossendrecht nog vrij van Canadese projectielen.

Vrijdag 6 oktober.

Canadese beschieting van dorp Ossendrecht vanuit Putte, 's morgens. Veel glashade. Hevige gevechten bij Puts Molentje. Verblijf in kelders en schuilkelders. Canadese troepen rukken 's avonds Ossendrecht binnen. Houden stand tot aan het "Loopke". Hevige gevechten aan het "Loopke" en de bosrand van Pottenbergen. In de bosranden van L. Jansen, Calfven, staan nog de Duitse kanonnen met hun vuurmond naar Ossendrecht. Ze hebben de hele dag gevuurd. De Duitsers trekken 's avonds terug naar Calfven. Angstige nacht. Veel geschut. De Duitsers en de Nederlandse S.S. beschieten vanuit oostelijke richting Ossendrecht.

Zaterdag 7 oktober.

Van vrijdag op zaterdag hevige beschieting door mortieren van Canadezen op Calfven. 's Nachts zijn de Duitsers met hun kanonnen teruggetrokken. Ossendrecht wordt weer door de Duitsers flink beschoten. Veel huizen beschadigd. Uit de

Pottenbergen duiken de Canadezen op. Op hoeve "Calfven" zitten nog Duitsers. Worden gevangen genomen. Duitsers trekken 's morgens terug naar de zuidkant van Hoogerheide en Woensdrecht. Als de Canadezen op Calfven komen, zijn de Duitsers 15 min. geretireerd. Hierna volgt een felle beschieting van Noord-Calfven. Tegenstand door Duitse tank. Veel huizen beschadigd. Enkele onbewoonbaar. 's Middags om 2 uur felle beschieting van kanonnen en mortieren naar Hoogerheide en omgeving. Verscheidene boerderijen branden in de avond af. 's Avonds is de lucht in het noorden één rosse gloed. Veel huizen beschadigd. Enkele doden onder de burgers. Duitsers schieten regelmatig met kanonnen terug.

Zondag 8 oktober.

's Nachts urenlange, hevige kanonnades op Woensdrecht. De Stompe Toren gaat eraan. Ook op Wachtpost 19 en op de spoorweg en spoorwegverbindingsweg, vliegveld en Huijbergen. Dat duurt ook de hele zondag voort. Duitsers vuren terug en brengen verwoestingen aan aan gebouwen. Dag en nacht verblijf in schuilkelders. 's Avonds vallen enkele vliegtuigen het vliegveld aan. De Duitsers verzetten zich tot het uiterste. Veel krijgsgevangenen Duitsers; veel gesneuvelde Canadezen. Deze worden begraven op het kerkhof te Ossendrecht.

Maandag 9 oktober.

Urenlange beschieting door Canadese artillerie. Duitsers vuren met tussenpozen terug.

Dinsdag 10 oktober.

Zelfde vertoning van maandag. Canadezen gaan langzaam vooruit. Zij rukken op in de richting Zeeland, via de polders en in noordelijke richting naar Korteven en Zeeuwse weg. Overal zijn echter nog verzetsnesten in Woensdrecht en Hoogerheide. Hevige gevechten van de zuiveringstroepen.

Woensdag 11 oktober.

Als dinsdag. Nog steeds verschuilen de Duitsers zich in de bossen en de bunkers rondom Hoogerheide en Woensdrecht. Deze twee plaatsen liggen midden in de frontlinie en worden zwaar geteisterd. Ossendrecht en Putte liggen nog steeds met tussenpozen onder het vuur van de Duitse kanonnen.

Donderdag 12 oktober.

De Canadezen stuiten nog steeds op hevig verzet. De Duitsers zetten alles in om de weg naar Zeeland in handen te houden en zo de weg naar Antwerpen te beheersen. De vorderingen van de Canadezen zijn gering. Men zegt dat het vliegveld gevallen is, maar dat er zich nog verscheidene groepjes Duitsers verscholen houden. Vliegtuigen nemen in scheervlucht deel aan de gevechten. Hoogerheide en omgeving worden steeds zwaarder geteisterd door de diverse Canadese en Duitse kanonnades. Ossendrecht ligt nog steeds onder Duits artillerievuur, dat nog verscheidene huizen treft. Nog regelmatig goede vangsten aan Duitse krijgsgevangenen. (Sommigen hebben nog het lef om tegen de glunderende burgers te roepen: "Wir kommen zurück".)

Van Hoogerheide en Woensdrecht komen veel vluchtelingen in Ossendrecht en Zandvliet. Zielige taferelen.

Vrijdag 13 oktober.

Krijgsverloop als vorige dagen. Nog steeds flink verzet van de Duitsers. De opmars, hoewel gering, gaat verder. In Ossendrecht e.o. nog enkele gebouwen door Duitse projectielen getroffen.

Zaterdag 14 oktober.

's Nachts vallen nog verscheidene Duitse projectielen die echter geen noemenswaardige schade aanrichten. Gedurende de dag nemen talrijke vliegtuigen deel aan de strijd, bombarderen en beschieten in scheervlucht verdedigingswerken aan no. 19, Hildernis en achter Woensdrecht. Verschillende Duitse granaten en kanonnen veroorzaken brand aan de Putse Weg. (hoeve van Belde o.a.)

Zondag 15 oktober.

's Nachts regelmatig Canadees artillerievuur. 's Morgens vallen er nog verscheidene Duitse granaten ten zuiden van Hoogerheide en Woensdrecht. De geëvacueerde bevolking is druk bezig om nog één en ander in veiligheid te brengen. Duitsers heroveren Woensdrecht en verplichten de bevolking naar Bergen op Zoom te evacueren. Geallieerde vliegtuigen nemen druk aan de gevechten deel. Nog projectielen op de Putse Weg.

Maandag 16 oktober.

's Nachts, van ongeveer 4 tot 5 uur, ongekende hevigheid der Canadese artillerie. Overdag vrij regelmatige stoten artillerievuur. Drukke inmenging van geallieerde vliegtuigen. Nog steeds Duitse granaten op de Putse weg. Canadezen heroveren Woensdrecht.

Dinsdag 17 oktober.

Vrij rustige dag. Met tussenpozen artillerievuur. Geringe deelname der geallieerde vliegtuigen aan de gevechten. Er vallen veel Duitse granaten in de omgeving van Hoogerheide en Woensdrecht. Geen projectielen in Ossendrecht.

Woensdag 18 oktober.

Rustige nacht. Overdag weinig activiteit van de kanonnen. Een klein aantal jachtvliegtuigen neemt tegen de avond de voorste Duitse linie onder vuur. Geen Duitse granaten op bewoond Ossendrecht gebied.

Donderdag 19 oktober.

Betrekkelijk rustige nacht. Met tussenpozen artillerievuur. In de voormiddag artillerieduels van Canadese en Duitse kanonnen. Duitse projectielen vallen ten zuiden van Hoogerheide en Woensdrecht. In Putte wordt 's nachts nog een meisje door een Duits projectiel dodelijk getroffen. In de namiddag houdt het artillerievuur van weerszijden aan. De Duitse salvo's worden onmiddellijk krachtig beantwoord. In de avonduren ontbrandt er weer een hevig artillerievuur van de Canadezen en ratelen de mitrailleurs.

Vrijdag 20 oktober.

's Nachts, en ook 's morgens, met tussenpozen artillerievuur; alleen van de bevrijders. Op de middag doen geallieerde jagers weer succesvolle aanvallen op Duitse troepen bij Rilland. In de namiddag regelmatig artillerievuur.

Zaterdag 21 oktober.

's Nachts hevig geallieerd artillerievuur, dat ook 's morgens nog voortduurt. Meestal in de richting van Huijbergen en Kalmthout. Duitse granaten vallen 's middags op Calfven en in de omgeving van de Putse Weg (Jeugdhuis). Tegen de avond weer flinke opleving van de artillerie. Verschillende groepen vliegtuigen nemen boven Huijbergen deel aan de gevechten.

Zondag 22 oktober.

's Nachts betrekkelijk weinig artillerie-actie. Ook de gehele zondag blijft het kalm. De Duitsers gooien zo nu en dan nog granaten op Zuid-Hoogerheide, Woensdrecht en Putse Weg.

Maandag 23 oktober.

Zelfde verloop als zondagnacht. In de morgen opleving der artillerie. Ook soldaten moeten 's morgens weer naar het front vertrekken. 's Middags ontzettende kanonnades van Canadezen. Na de middag neemt het artillerievuur nog toe en blijft onafgebroken voortduren tot in de late avond, wat de Canadese aanval kenmerkt.

Dinsdag 24 oktober.

De gehele nacht onafgebroken artillerievuur met zeer zware kanonnen. Canadezen vallen aan in noordelijke richting en in de richting van Zeeland, en maken zichtbare vorderingen. Vluchtelingen uit Hoogerheide mogen een en ander gaan halen. In de richting Woensdrecht mag men komen tot aan Daalmans. In de voormiddag blijven de zware kanonnades onafgebroken voortduren. In de avond regelmatig stoten artillerievuur. 's Avonds passeren op Calfven weer ongeveer 12 tanks en veel soldaten in de richting van het front.

Woensdag 25 oktober.

's Nachts met tussenpozen artillerievuur. Tamelijk rustige nacht. Overdag ook regelmatig stoten artillerievuur. In de late avond vallen volgens sterke meningen, twee vliegende bommen in de omgeving van Ossendrecht.

Donderdag 26 oktober.

's Nachts en ook 's morgens stoten artillerievuur. Canadezen rukken flink op in de richting van Zeeland. Ongeveer 10 km gevorderd. In de bossen rondom Hoogerheide, Woensdrecht en Huijbergen wordt nog flink gevochten. Zware artillerie in Ossendrecht; weinig in actie.

Vrijdag 27 oktober.

Zeer rustige nacht. In de morgen enkele stoten artillerievuur van de kanonnen in Ossendrecht. In de voormiddag vallen weer enkele Duitse granaten in Hoogerheide, waardoor weer een persoon zwaar gewond raakt. 's Middags en in de late avonduren is het vrij rustig. Alleen zeer druk verkeer van allerlei materiaal over de wegen naar het front.

Zaterdag 28 oktober.

's Nachts zeer rustig. Het kanonvuur hoort men in de verte in Zeeland en rondom Bergen op Zoom. Nu en dan vuurt er nog een kanon in Ossendrecht. In onze omgeving is de toestand verder normaal.

Zondag 29 oktober.

's Nachts veel kanonvuur waargenomen in Zeeland en omgeving Bergen op Zoom en Roosendaal. 's Morgens om kwart voor acht vallen enkele V 1's op Woensdrechts gebied, n.l. één in de bossen nabij Huijbergen (Huijbergse Baan), en één in de polder. Deze was duidelijk zichtbaar. Verder hoort men gedurende de zondag nog verscheidene van deze helse granaten richting Antwerpen vallen.

Maandag 30 oktober.

's Nachts weer behoorlijk rustig. In de verte kanongebulder. Overdag houdt de rust aan. 's Avonds hoort men in zuidelijke richting enkele V 1's exploderen.

Dinsdag 31 oktober.

Rustige nacht. In de morgenuren hetzelfde verschijnsel. Verder de gehele dag rustig. Wel activiteit van vliegtuigen.

Woensdag 1 november.

Alles rustig. Ossendrecht en omgeving liggen buiten het strijdgewoel. Er komen echter nog steeds gesneuvelden bij, die op het kerkhof begraven worden. In totaal liggen er hier ruim 200. Op het kerkhof heeft een herdenking plaats voor de gesneuvelden. Op elk graf worden door de schoolkinderen bloemen gelegd. Na ongeveer zes weken worden de gesneuvelde Canadezen opgegraven om herbe-graven te worden op het grote algemene Canadese kerhof aan de Wouwse Weg te Bergen op Zoom.

Ossendrecht, mei 1995.

D. Hugens.

UIT HET DAGBOEK VAN DE HEER MIDDAG

Vrijdag 13 October 1944: Putte is dan wel bevrijd van de Duitsers; nu beginnen ze met V I's op Antwerpen te schieten. Ze vallen in Antwerpen, maar ook in de omgeving ervan.

Donderdag 19 October: tegen 2.00 uur horen we een ontploffing, daarna een aanzwellend geluid, dan een hevige ontploffing. Later blijkt dat dit een V II is geweest. De eerste die op Antwerpen is afgeschoten.

Zaterdag 21 October: omstreeks 16.00 uur valt er in de buurt een V II, waarbij een grote rookwolk opstijgt.

Woensdag 25 October: om 21.00 uur zag ik buiten een lichtflits. Even daarna een daverende slag, een V II valt. Een kwartier later weer één.

Donderdag 26 October: er valt een V I in Kapellen.

Zondag 29 October: omstreeks 8.00 uur gaat er een V I aangeschoten over Putte en valt bij Ossendrecht neer.

Maandag 30 en dinsdag 31 October: er vallen op grote afstand V I's en V II's.

Woensdag 1 November: op Antwerpen worden steeds V I's afgeschoten. Om deze te bestrijden is er de gehele dag activiteit van jagers in de lucht. Deze hebben er al enkele afgeschoten.

Donderdag 2 November: in Antwerpen vallen soms met een V I 90 tot 150 doden; één keer zelfs 200.

Vrijdag 3 November: vandaag is er zo'n vliegend monster op het ketelhuis gevallen. De centrale is grotendeels verwoest., dus nemen we weer meer kaarsen.

De heer G. Middag gefotografeerd bij de raketmotor van een V II, welke gevonden was nabij de Hazeduinen in Putte.

Dinsdag 7 November : 's avonds om 17.00 uur is er een V I in de omgeving gevallen. Alles stond te schudden en dreigde tegen de grond te gaan.

Zondag 12 November : om 14.45 uur komt er weer een V I over het dorp. Plotse-ling stopte de motor en even later volgde de ontploffing. 's Avonds om 22.30 uur hoorden we in de nabijheid weer een ontploffing van een V I. Deze hadden we niet eens aan horen komen.

Maandag 13 November : de V I van gisteravond is aan de Putse Duin, op 150 m. afstand van een huis, in een dennenbos gevallen. Alle ramen stuk, de pannen van het dak en binnen was er veel kapot. Een schuur was in elkaar gezakt. Om 23.00 uur is er een V II in de nabijheid gevallen. Op 1 km. van hier, dichtbij een boerderijtje wat geheel werd vernield. De bewoners kwamen wonder boven wonder met de schrik vrij. Een paard, dat op stal stond, werd gedood. De hui-zen in de omgeving werden beschadigd.

Zaterdag 18 November : om 15.45 uur is er dichtbij weer een V I gevallen.

Zondag 19 November : 's avonds zag ik hoe een V I, die boven België vloog, in de lucht tot explosie werd gebracht. Het ding spatte in honderd gloeiende stukken uiteen.

Maandag 20 November : vanmorgen om 8.30 uur werden we opgeschrikt door een V I die een voortijdig einde vond. Vier jagers cirkelden er omheen en schoten hem naar beneden. Hij kwam bij de "Driehoek" in een bos terecht, dat werd vernietigd.

Zaterdag 25 November : om 15.45 valt er een V II op niet meer dan 500 m. hier vandaan. Ik was juist op mijn slaapkamer en zag het dakraam 10 cm. oplichten, overal glasgerinkel. 's Avonds vallen er weer V I's en V II's.

Zondag 26 November : vandaag is er weer een V I gevallen in het bos bij Moretus en sneuvelen er weer vele ruiten.

Maandag 27 November : er zijn veel V I's en V II's op Antwerpen en in de omge-ving gevallen.

Dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdag : er zijn er in onze omgeving geen gevallen.

Zondag 10 December zijn er weer in de omgeving gevallen.

Woensdag 13 December : op Kapellen is een V I terecht gekomen. Er zijn geen doden, maar wel veel gewonden. De schade aan gebouwen is zeer groot.

Vrijdag 15 en zaterdag 16 December : zijn er weer vele in de omgeving gevallen. Soms drie in 10 minuten. Zaterdag is er in Antwerpen op de bioscoop "Rex" een V I terecht gekomen. Er vielen 100 doden.

Woensdag en donderdag : er zijn er weer gevallen op Antwerpen. 50 V I's. Dit komt door het slechte weer en kunnen ze er weinig afschieten.

Vrijdag 22 December : om 12.30 uur kwam er één over die blijkbaar aangeschoten was. Hij schommelde om zijn lengte-as en ging zig-zaggend, maar had nog wel een vrij hoge snelheid. Tien minuten later vuurde een tweede afweergeschut. Even daarna een ontploffing en hij was neergeschoten.

23, 24 en 25 December er was in de nacht veel afweergeschut. Op eerste Kerst-dag was de eerste V II, die viel om 11.00 uur; om 16.00 uur weer een. Om 17.15 uur kwam de eerste V I weer.

Vrijdag 29 December : vannacht weer veel activiteit. Om 7.00 uur is er één dichtbij de fabriek neergeschoten. Er was veel glasschade.

Zaterdag 30 en zondag 31 December : er zijn veel V I's overgekomen. Het afweer-geschut kwam herhaaldelijk in actie.

Maandag 1 Januari 1945: het jaar is nog maar enkele uren oud of een aangeschoten V I fluit brandend over ons heen en slaat een tiental meters verder tegen de grond. Een geweldige knal volgt. De pannen boven ons hoofd worden opgetild en kletteren weer neer. In de bossen staat nu een massa afweergeschut, dat tot boven Putte schiet. Veel V I's worden afgeschoten en komen naar beneden. Nu komt er weer één en valt 50 meter achter het dorp neer. Op het leempad richt hij veel schade aan. Gelukkig geen doden, maar een groot gedeelte van Putte krijgt veel glas- en dakschade.

Dinsdag 2 Januari : vannacht is er ook aan de andere kant van het dorp een V I neergeschoten. Ook hier weer veel glas- en dakschade.

Donderdag 4 en vrijdag 5 Januari " er zijn er weinig geweest. Tegen 23.00 uur was er één boven Kalmthout in brand geschoten. Hij zweefde over ons heen, viel bij Ekeren neer en veroorzaakte daar negen doden.

Zaterdag 6 Januari : vannacht om half vier is er een V I in brand geschoten en vloog over ons heen. Even verderop is hij ingeslagen.

Zondag 7 Januari : vannacht zijn er opnieuw veel V I's gepasseerd, maar meer naar Hoogerheide. Daar zijn enkele huizen vernield en is een gewonde gevallen, waarvan men later vertelde dat zij was overleden.

Vanmiddag zijn er twee hierover gekomen. Eén is er in de buurt van de Putsestraat op het land terecht gekomen. Weer waren veel daken en ramen kapot.

Dinsdag 9 Januari : vannacht tegen 5.00 uur kwamen er weer V I's. Om 7.00 uur werd er één aangeschoten, die toch nog doorging. Deze is in de omgeving van Ossendrecht neergevallen.

Woensdag 20 Januari : vanmiddag is er een V II gevallen in Putte-Stabroek, wat een dode en een gewonde vergde.

12, 13 en 14 Januari : er zijn er veel overgekomen. Meerdere zijn er aangeschoten, maar er zijn er geen in ons dorp gevallen.

(Tot 20 januari is de heer Middag in Eindhoven geweest.)

Zondag 21 en maandag 22 Januari : er zijn weer V I's en V II's overgekomen, waarvan er weer zijn neergeschoten.

28 Januari : in de nacht zijn er weer veel V I's overgekomen. Vandaag krijgen we bij de Putse Duin weer meer afweergeschut bij, om ze af te schieten voordat ze in Antwerpen zijn.

31 Januari : in de nacht zijn er weer veel V I's geweest. De beschieting neemt een grotere omvang aan. In 48 uur zijn er 370 in Antwerpen en omgeving gevallen.

Donderdag 1 Februari : vannacht en ook overdag zijn er veel V I's geweest. Enkele zijn in de lucht geraakt en ontploft.

Vrijdag 2 Februari : er zijn er enkele in de omgeving gevallen.

Woensdag 7 Februari : om 11.30 is er één zeer dichtbij gevallen. Hij kwam recht op ons aanfluiten, dan een hevige slag. Meteen vloog weer al het glas om ons heen, terwijl het even leek of alles brandde. Overal hoorden we gerinkel van glas en dakpannen.

Donderdag 8 Februari : 's avonds is er één boven ons dorp in brand geschoten en even buiten ons dorp neergestort.

Zaterdag 10 Februari : om 17.30 is er één boven het dorp tot ontploffing gebracht en neergestort.

Zondag 11 Februari : in de voormiddag zijn de eerst V I's weer overgekomen. Om 9.45 uur werd er één boven het dorp in brand geschoten en deze kwam op Belgisch grondgebied terecht. 's Avonds kwamen ze in groten getale. Om 23.00 uur kwam er één midden over het dorp. Er werd geweldig op geschoten.

De krater van de V I - inslag nabij de boerderij was 4 meter diep en had een doorsnede van ruim acht meter

Dit waren de trieste restanten van het woonhuis en een deel van de "koeistal"

Boven het dorp zagen we hem in brand vliegen. Enkele seconden later kwam hij pijlsnel naar beneden en kwam juist naast het dorp terecht. De straten lagen weer bezaaid met dakpannen, ramen en deuren die uit de sponningen vlogen. Er is veel schade aan de huizen.

Woensdag 14 Februari : tot 3.30 uur is het rustig gebleven, daarna werden er weer veel neergeschoten. Nog geen 10% komt in Antwerpen terecht. 's Avonds om 21.30 uur is er een V I, die boven Putte stil viel, maar nog tot in Kapellen is doorgezeild. Daar is hij op een huis terecht gekomen, wat drie doden veroorzaakte.

Dinsdag 20 Februari : om 5.00 uur begon het weer met de V I's. Om ongeveer 11.15 uur hoorde ik, dat een naderende werd aangeschoten en plotseling met lopende motor naar beneden kwam. Bij de oude Louis Buijs is hij neergestort. Het woonhuis lag geheel in elkaar; het achterhuis en de schuur waren gedeeltelijk vernield. De V I was op tien meter van het huis over de weg gevallen en had zijn vernietigende werk gedaan. De oude vrouw lag onder de puinhopen bedolven en men wist dus niet of ze nog in leven was. Na drie kwartier kon ze uit de wrakstukken worden bevrijd. Wonder boven wonder had ze niets gebroken, alleen enkele wonden aan haar gezicht.

Vrijdag 23 Februari : er zijn in de nacht ruim 200 V-wapens overgekomen, waarvan er weer veel naar beneden zijn geschoten.
(Tot 4 maart naar Eindhoven geweest.)

Maandag 5 Maart : in de nacht kwamen er weer veel V I's. Om de 10 tot 15 minuten kwamen ze soms wel met vijf tegelijk. Verschillende werden weer aangeschoten en vielen in de omgeving neer.

Zondag 11 Maart : in de omgeving zijn er weer neergeschoten.

Dinsdag 13 Maart : van vier V I's zijn er drie neergeschoten.

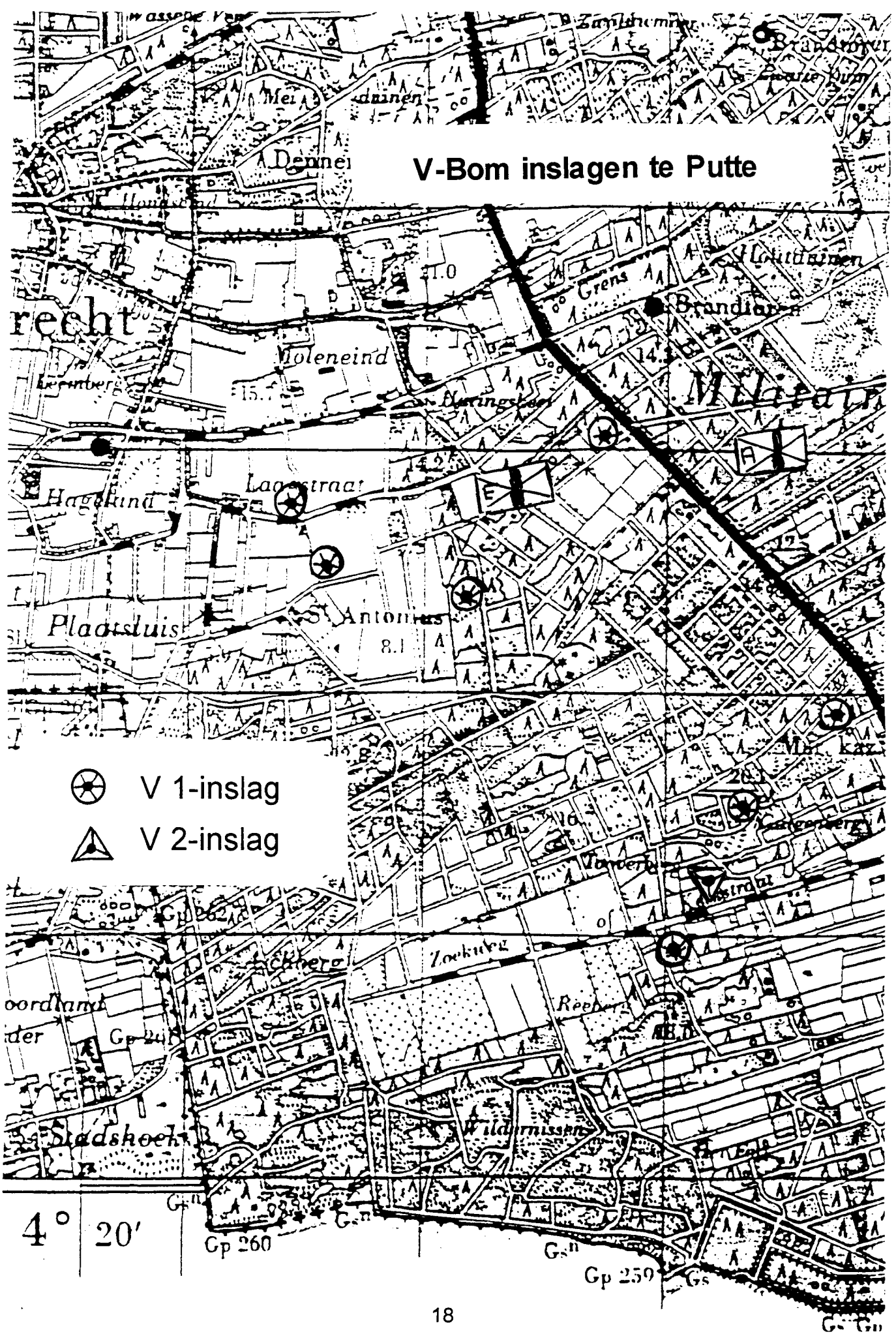
Woensdag 14 Maart : vanmorgen is er een V I gevallen op een boerderij in Belgisch Putte en veroorzaakte twee gewonden.

Dan nemen de acties met V-wapens wat af.

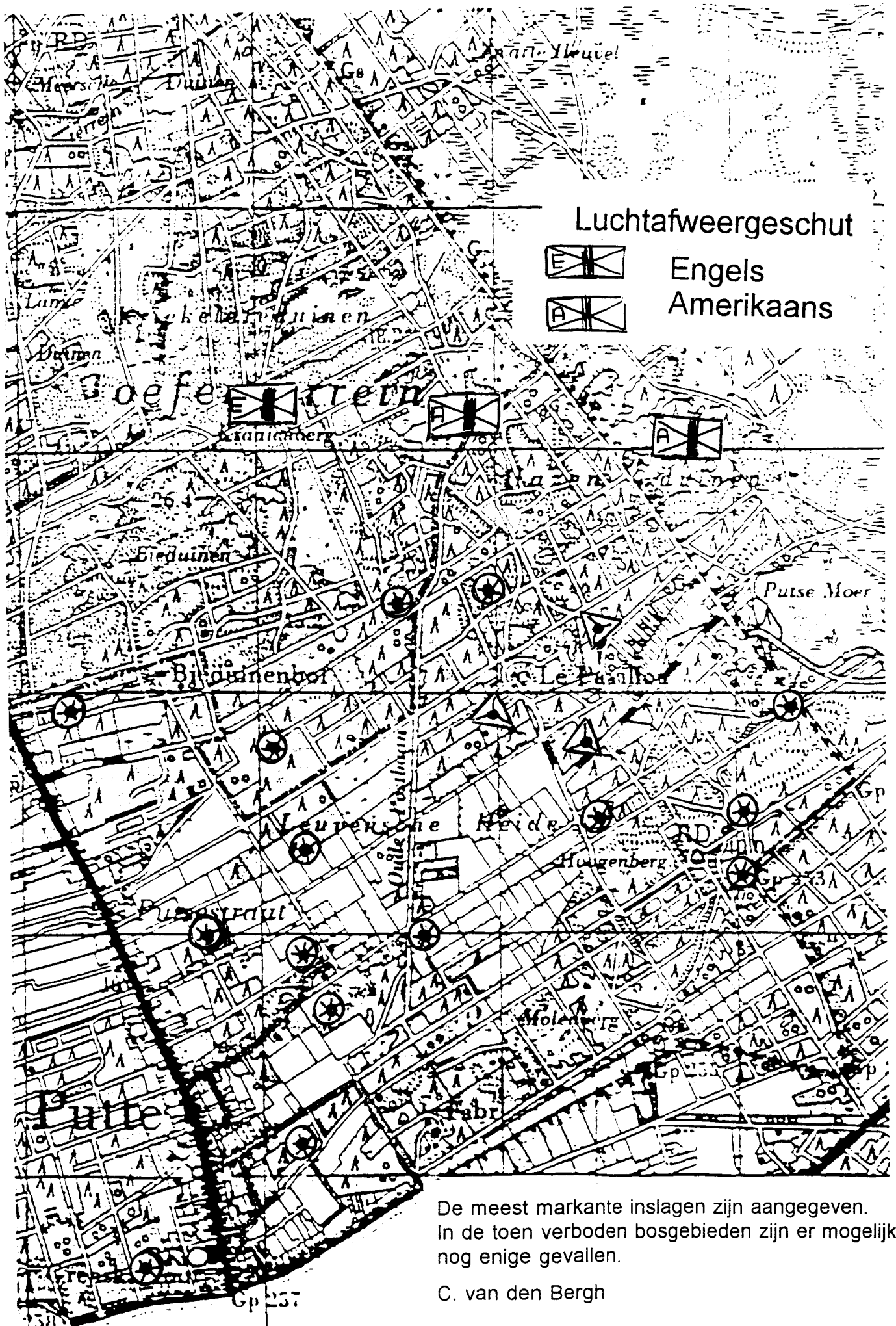
Woensdag 28 Maart : vannacht zijn er verscheidene V I's geweest. Eén is er vlak voor het dorp stilgevallen. Ongelukken waren er niet, alleen veel materiële schade.

Zondag 1 April : er zijn nog enkele V I's overgekomen, wat wel de laatste zijn geweest, want het is gedaan met de V-wapens.

V-Bom inslagen te Putte

- ⊗ V 1-inslag
- ⚠ V 2-inslag

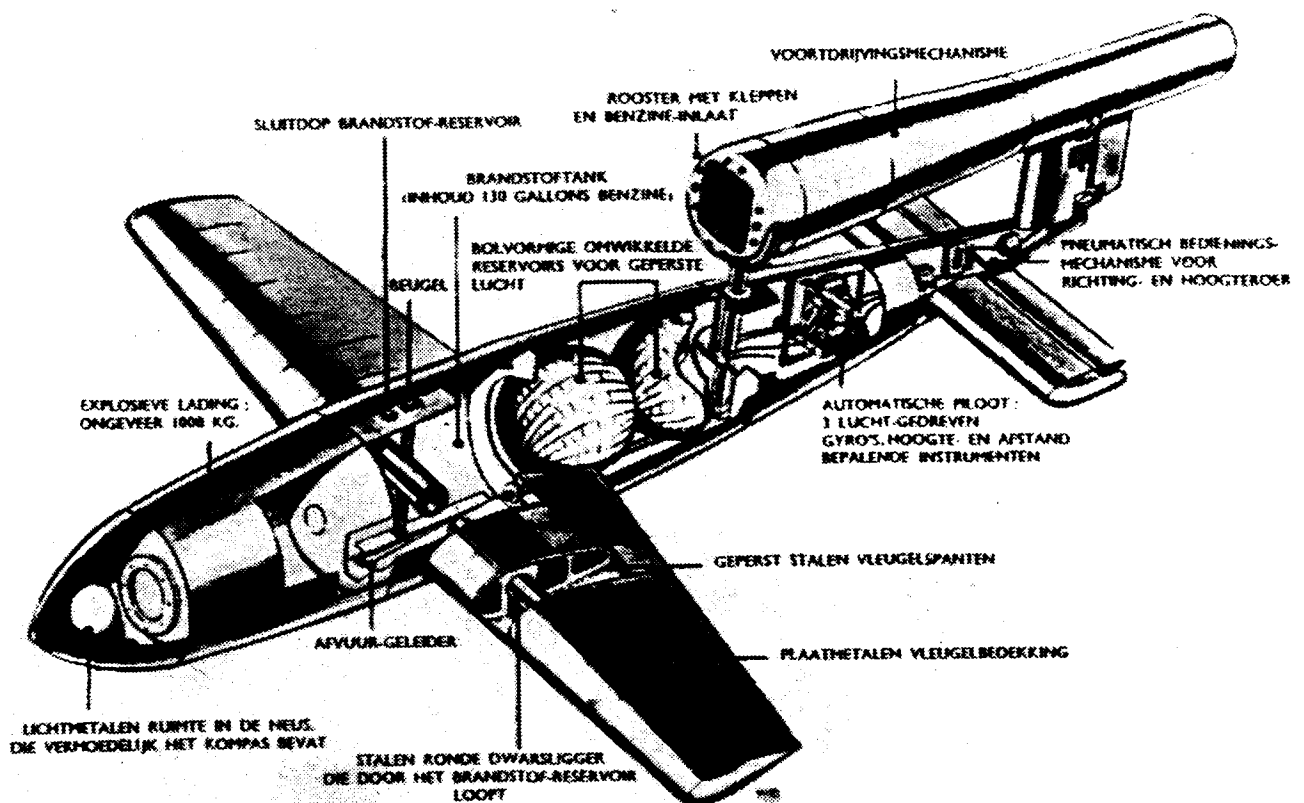

De meest markante inslagen zijn aangegeven.
 In de toen verboden bosgebieden zijn er mogelijk
 nog enige gevallen.

C. van den Bergh

DUITSLANDS "VERGELDINGSWAPENS"

Duitsland had, evenals de geallieerden, tientallen geheime wapens in ontwikkeling. Reeds in september '39 pochte Hitler, tijdens een van zijn toespraken, dat Duitsland angstaanjagende vergeldingswapens had. Dat deze wapens, in het ontwikkelingscentrum Peenemünde aan de Duitse Oostzeekust, nog verre van volmaakt waren werd niet vermeld. Echter in december '42 vond vanuit een vliegtuig de eerste proeflancering plaats. De lancering geschiedt normaal vanaf de grond m.b.v. een ± 50 m. lange startbaan. De productie in de "Mittelwerk" rakettenfabriek in Niedersachsenwerfen wordt op gang gebracht. In de topproductie, medio '44, werkten er 30.000 dwangarbeiders uit heel Europa aan de Nazi-programma's.

Doorsnede van een V-1.

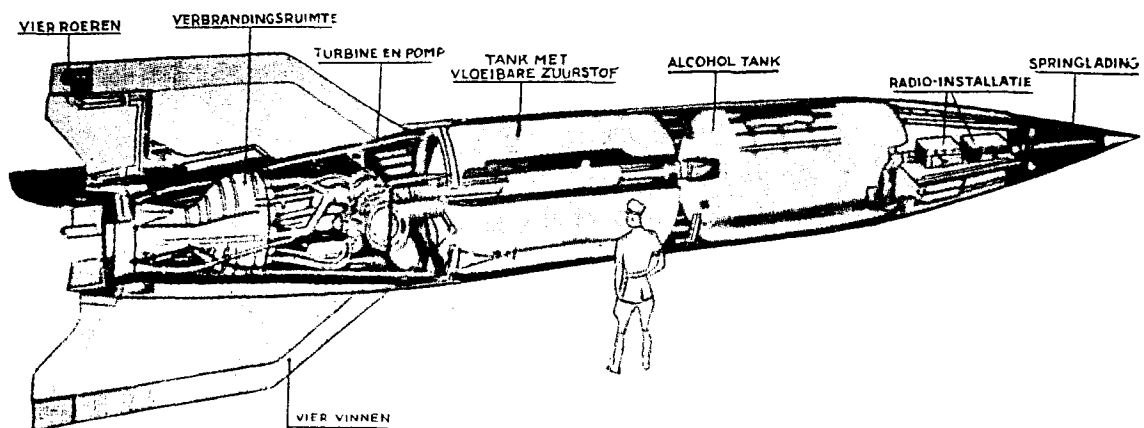
VLIEGENDE V-bom V I (F 1-76/F 1-103)

Totale lengte:	7,90 m.	Vliegafstand:	rond 400 km.
Spanwijdte:	5,30 m.	Gemiddelde snelheid:	600 km/uur.
Diameter romp:	0,85 m.	Brandstofhoeveelheid:	600 ltr.
Startgewicht:	2180 kg.	Brandstof:	benzine (laag oct. waarde).
Voortstuwing : Argus AS-014 Puls motor.		Springlading:	1000 kg.
Diameter motor:	0,58.	Totaal geproduceerd:	20.600 stuks.

De raketbom A4 (V 2)

De research-afdeling van het leger testte reeds in juli '29 de eerste raketmotor. Een lange weg van "vallen en opstaan" ging vooraf aan de eerste verschrikkelijke explosie, op 8 september '44 te Londen.

De seriepductie vangt begin '43 aan in ondergrondse fabrieken, waar de ca. 30.000 onderdelen deels gemaakt en samengevoegd worden tot een raket. De produktiekosten waren aanvankelijk zeer hoog: 19.000 manuren. Dit aantal liep geleidelijk terug naar 4000 manuren begin '45. Vrijwel alle arbeiders waren Polen, Tsjechen en Russen, die tijdens hun gevangenschap samen ruim 5000 V 2-raketten produceerden.

Lengte:	14 m.	Snelheid:	4000 km/u.
Diameter:	1,68 m.	Brandstofgewicht bij start	8½ ton.
Totaalgewicht:	12 ton.	bestaande uit: alcohol	3500 kg.
Springlading:	1 ton.	vloeibaar zuurstof	5000 kg.
Hoogste punt v.d. baan	80-100 km.	Werkingsijd raket	ca. 70 sec.

In de verbrandingsruimte wordt de 8½ ton aan alcohol in ruim een minuut opgestookt, waarna de bom, indien loodrecht omhooggestuurd, een hoogte van 40 km en een snelheid van 5500 km/u heeft bereikt. In de praktijk werd de V 2 op een zekere hoogte in de richting van het doel gestuurd. Na het opbranden van de brandstof bewoog zij zich verder in een parabolische baan, waarbij het hoogste punt zich op 80 - 100 km hoogte bevond. De daarbij bereikte snelheid zou dan ca. 4000 km/u bedragen, zodat een afstand van 300 km in 5 minuten werd afgelegd.

Hoogerheide, mei 1995.

L. van den Bergh.

Geraadpleegde publicaties/literatuur:

- "Duitslands geheime wapens", Brian Ford.
- "De geheime oorlog", Brian Johnson.
- "V-wapen", documentatie stadsarchief Antwerpen.

VLIEGENDE BOMMEN I

Over vluchten gesproken.

In wanorde kwamen de terugtrekkende Duitse soldaten onder het ochtendgloren aan. Opgejaagd, vanuit Frankrijk, dwars door het Vlaamse land, en zo Nederland binnen. Met alle mogelijke middelen staken ze de Westerschelde over, zoveel mogelijk 's nachts. Daar zag je weer een groep aan komen strompelen. Enkelen hadden nog een geweer aan hun nek hangen, maar de meesten hadden zelfs niets dan hun plunje aan. Infanteristen, artillerie (zonder kanonnen) van de Luftwaffe, marine, kortom het was een uiteengeslagen zootje.

We hadden het er maar druk mee. Dagelijks kreeg je weer nieuwe "gasten" en dat gaf toch weer een heleboel beslommeringen. We waren zeer op onze hoede, dat we geen fouten maakten, want vooral de officieren werden steeds grimmiger. De meesten onder hen zagen echt een zware bui hangen. En wij, we voelden innerlijk dat de oorlog zo voorbij zou zijn.

Een paar impressies, van wat zich bij ons afspeelde:

Bij de terugtrekkende troepen bevond zich een Russisch soldaat. Hij was slecht verstaanbaar. Wij moesten weten wat hij in het Duitse leger deed. Zijn antwoord hierop: krijgsgevangen. Russische soldaten werden voor de keuze gesteld: dienst nemen in het Duitse leger óf de kogel. Deze man koos voor het leven!

Samen met een Duitse soldaat moesten ze twee paarden oppassen. Deze dieren hadden een te hoge bloeddruk. Na behandeling door een ontboden veearts zouden ze nog enkele dagen moeten rusten. De Rus, een enigszins blooie jongeman, vroeg of we iets voor hem te doen hadden. Natuurlijk! Ons nog enige paard, de andere waren "gestolen", in de kar en kijk maar of er op het vliegveld nog iets te halen is. Hij weg, en even later kwam hij met een volle kar kolen (cokes) aan. Of hij nog een kar mocht halen. Jazeker! Maar hij bleef dit keer zo lang weg, dat zijn Duitse begeleider ongerust werd en wij trouwens ook. Eindelijk, tegen de avond, kwam hij met paard en kar (leeg) stik bezopen aan. Onderweg had hij nog klanten gevonden, en kreeg als beloning drank! Na Dolle Dinsdag had bijna iedereen sterke drank in huis, zodoende. Hij was razend, delirisch, en hij eiste nog meer. Wij probeerden hem ervan te overtuigen dat hij genoeg gehad had. Als een wildeman liep hij naar de (paarde-) stal, pakte het geweer van zijn Duitse collega en dreigde deze, en ons dood te schieten. Gelukkig konden we hem overmeesteren. Dit hachelijke avontuur was weer goed afgelopen. Wat er met die jonge, eerst zo zachtaardige persoon, gebeurt is weten we niet. Maar we zijn toch bang, dat hij het einde van de oorlog niet gehaald heeft.

Een Duitse soldaat had maar op één ding hoop: zo spoedig mogelijk naar huis, zijn Heimat. Hij stond daar zo beteuterd te kijken en hij zat kennelijk ergens mee. Ik sprak hem aan en monterde hem een beetje op door te zeggen dat hij de Krieg niet gewild had. Hij haalde uit zijn plunje een mooie Kodak klapcamera in etui, en bood mij het apparaatje aan. Wat wilt u er voor? Ach, heb je wat sigaretten of tabak? Nou, een paar pakjes van de stinkende Consi sigaretten kon ik wel missen. En hij was er blij mee.

Het volgende tafereel betrof een hoge officier. Hij ijsbeerde van binnen naar buiten en stak steeds zij neus in de lucht, alsof hij iets van vieze luchtjes rook. Maar het was niet zijn reukorgaan, waar hij mee bezig was, nee zijn ogen en oren, beide zintuigen, stonden bij hem wagenwijd open. Steeds maar weer hoorden wij hem brommen en het herkenbare geluid wat wij opvingen was: waar blijft de Führer met het geheime wapen! Heel voorzichtig hebben wij deze man aan de tand gevoeld. Hij was volgens ons een beetje aan het gek worden. Mijnheer de officier (een Oberluitenant o.d.), wat verwacht u eigenlijk? En ja hoor! Zeer hoffelijk verklaarde hij dat Hitler geheime wapens achter de hand had en deze alleen zou inzetten als het dringend was. Het zou een serie van tien verschillende soorten verschrikkelijke tuigen zijn. Deze hulpbehoevende man, die het volgens ons al meerdere malen in zijn broek gedaan had, konden wij ook niet helpen. En we waren weer blij, toen ook hij weg was. Maar toch was deze profeet zo gek nog niet, zo bleek later.

De laatste groep Duitse vluchtelingen maakte aanstalte om te vertrekken. En wij maar hopen dat dit de laatsten waren. Maar, o schrik, ik moest mee! Niet om de weg te wijzen, maar onze Gust, een al bejaarde ruïn, moest in de kar, en deze werd volgeladen met pantservuisten. Och, het zou maar tot Putte zijn. Er was geen keus, dus, zo zat ik tenminste ook nog eens een keer in de troep, zonder uniform. 't Ging steeds maar verder. Ik wilde mijn paard niet in de steek laten, tot het me te gortig werd. Bij Hoogboom vlogen de granaten over je hoofd en verschillende huizen lagen daar in puin. Ik sprong van de kar, en zo vlug als mijn benen het toelieten, rende ik de weg terug. Onderweg nog even bij familie gerust om op verhaal te komen. Dat schieten kwam uit de richting Antwerpen, van achter het Albertkanaal. Mocht onze Gust maar langzaam stapvoets voortsjokken, vanwege dat springtuig op de Belgische kinderkopjes, driemaal sneller was mijn pas huiswaarts.

Die Duitse officier, die daar zo zenuwachtig in de lucht had staan turen, zag zijn wens in vervulling gaan. Als hij tenminste nog in leven was.

Na onze bevrijding, oktober '44, werd het luchtruim gevuld met zware, ratelende geluiden, afkomstig van vliegende projectielen. Eerder werden deze en andere, afgevuurd op Engeland, maar nu werd de haven van Antwerpen het doelwit. Het waren rottingen, die dag en nacht hun doelen trachtten te bereiken. Speciale batterijen afweergeschut, door de Amerikanen o.a. op de vliegbasis opgesteld, probeerden deze vliegende bommen (V I genaamd) te raken en uit koers te brengen. Soms lukte dat en ontploften ze in de lucht, andere kwamen cirkelend naar beneden en veroorzaakten een enorme ravage op de plaats waar zij de grond raakten. De perfectie van besturing van deze tuigen was niet van dien aard, dat ze, door de geschutsgordel gekomen, ook het havengebied bereikten. Daar wist men in Antwerpen en omgeving toentertijd van mee te praten.

In onze omgeving zijn ook nogal wat V I's neergeploft, met het gevolg dat ruiten en dakpannen aan diggelen gingen, muren ontzet werden en grote bomtrechters ontstonden. En dan maar dichtplanken, want glas en pannen waren praktisch niet voorradig.

Bij mijn wekelijkse bezoeken in Ossendrecht, ik had daar iets gevonden voor het leven, moest ik vaak in de greppel of achter een dikke boom schuilen voor aangeschoten, vliegende bommen of granaatscherven.

En VI hoorde je en zag je, maar er waren ook zogenaamde V II projectielen die je niet zag of hoorde. Bij helder weer kon je wel zien waar ze de lucht ingingen. Dan lieten ze een verbrande gaswolk achter zich. Maar de aankomst van die dingen was niet te bepalen. De explosieve kracht was vele malen groter dan die van de knorrende V I.

In één nacht zijn 200 vliegende bommen van het type V I gelanceerd. Doordat er een dicht mist hing kon het afweergeschut niet in werking treden. Dat was natuurlijk zeer link voor de ontvangst van die dingen.

Aan alles komt een eind. Ook aan het geknor van dat tuig, dat nog zo veel slachtoffers heeft gemaakt. Over vluchten gesproken.....

Ossendrecht, mei 1995

D. Adriaansen.

0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

VLIEGENDE BOMMEN II

V I's in de Laagstraat te Ossendrecht.

Na de bevrijding, die voor mij als 8-jarige een feest was, was de komst van de V I heel wat minder leuk. Alleen over de eerste die overkwam, richting Antwerpen, was ik enthousiast. Ik weet het nog als de dag van gisteren. Het was op een zondagmorgen. We kwamen net terug uit de kerk, en daar vloog hij, de blinkende sigaar, hoog in de lucht. Ik moest het aan al mijn vriendjes vertellen, dat ik hem gezien had. Nou, die euforie over de V I's was snel bekoeld, want als ik ergens bang van geweest ben, dan was het wel van de onbetrouwbare raketten met hun gloeiende staart. Mijn angst zal ook wel als oorzaak gehad hebben, het van vlakbij meemaken van het neerstorten van twee van deze monsters in de Laagstraat.

De spectaculairste was voor mij wel degene die vlak achter de boerderij van Piet Koolen-Buijs viel.

Als er engelbewaarders bestaan of bestaan hebben, waren die zeker aanwezig die ochtend.

Twan Koolen en ik waren nog maar net gestopt met het zoeken naar veren uit de munitiekisten (die gebruikten wij ook om te schieten) die achter de nieuwe schuur van Piet Koolen waren gestapeld, zo'n 25 meter van de inslagkrater.

De reden was dat Kees Konings met de vrachtwagen van molenaar Stan Jansen was vastgelopen in de blubber van de dreef van Piet Koolen. Dat was voor ons ook spannend om mee te maken.

Ik vond het leuker om met zo'n grote, diepe, toen al ouderwetse kinderwagen van Net Koolen te racen. Ik gebruikte hem als een soort zeepkist, hard duwen en er dan in springen.

En toen gebeurde het!

Als het kreng maar bleef brommen ging het wel, dan zou hij wel voorbij gaan.

Die ochtend was het niet zo. Ineens was het stil en hoorde ik een suizend geluid dat aanzwol. Mijn hart stond stil. Ik was net met mijn racekar (kinderwagen) op het assefietspadje tussen Piet Koolen en Janeke Withagen. Ik keek verschrikt naar het monster dat waggelend op een afstand van 100 mtr. nog zo'n 25 à 30 meter hoogte precies op mij afkwam. Van bangigheid wist ik niet beters te doen, dan een snelle duik te nemen in de kinderwagen. Ik keek nog even over het randje en zag dat het gevaarte zo'n 10 meter boven de grond nog een zwenking naar rechts maakte. Het stortte onder oorverdovend geweld neer. Door de luchtdruk werd de kinderwagen, met mij erin, omver geblazen. Was hij, zonder die laatste zwenking niet te maken, doorgekomen, zou ik het niet meer naverteld hebben.

Nou, de mooie eeuwenoude boerderij van Piet Koolen was helemaal verwoest en de omliggende boerderijen hadden veel schade.

Over de andere V I, die vlakbij het Geleg, tegen de wal bij Willem Jansen is neergestort, weet ik nog, dat het op een zondag, tegen de middag, gebeurde.

Ik lag in bed (vanwege een geblesseerde knie). Weer hetzelfde: eerst brommen, dan stilvallen.

Mijn moeder, grootvader en grootmoeder renden naar buiten (ik kon niet) en zagen dat de V I nog een meter van de schuur verwijderd was. Twee tellen later "klabaans". Het monster boorde zich in de wal bij het Geleg. Weer een paar dagen pannen leggen.

De staart van de V I, zo'n 3 meter lang, kwam door de nok van het rieten dak van de 18e eeuwse boerderij in de Laagstraat, waar nu Hugo Jansen woont. Deze boerderij was gelijk slooprijp.

Deze staart hebben we tegenover de boerderij begraven en deze zit daar nog steeds in de grond.

In een wijdere omgeving van de Laagstraat zijn nog meerdere V I's neergestort.

De angst voor de V I's had als oorzaak, denk ik, dat ze het laatste stuk voor ze Antwerpen bereikten, zo onbetrouwbaar waren.

Wij waren er thuis allemaal bang voor en ik herinner me de avonden en nachten, dat we bij het brommen uit bed gingen, de V I in de gaten hielden en opgelucht ademhaalden. Hij was bijna al boven Zandvliet, maar keerde dan toch nog om, om in Ossendrecht neer te storten.

Wanneer het precies geweest is, weet ik niet meer, maar ik zal wel blij geweest zijn, dat men die "brommers" het zwijgen heeft opgelegd.

Hoogerheide, mei 1995

Eugène Jansen.

VLIEGENDE BOMMEN III

Uit het dagboek van broeder Ignatius Ooninks, geschreven tijdens zijn verblijf op O.L.V. ter Duinen te Ossendrecht.

Donderdag 1 maart 1945.

Vannacht om half drie begon de stroom V I's over ons heen te komen, soms drie tegelijk. Er werd af en toe hevig geschoten. Ook in de loop van de dag kwamen er nog veel over (richting Antwerpen). De lucht zag zwart van de ontploffende kogels van het afweergeschut. Honderden zwarte wolkjes. Geen enkel trof doel. Jammer genoeg!

Vrijdag 2 maart.

De nacht bracht weer enige V I's. Overdag zijn er geen overgekomen.

Zaterdag 3 maart.

Vannacht om half twaalf kwam er een V I over. Verder niets gehoord tot 's middags 2 uur. Toen was er weer een nieuwe zending aangekomen. En die schijnen ze achter elkaar op te maken. Het was weer even druk.

Zondag 4 maart.

Een rustige nacht. De morgenstond had weer V I's in zijn mond. En heel de voormiddag was het niet veilig. Het afweergeschut is ook gevaarlijk. Er kletterden granaatscherven op het dak van onze barak.

Maandag 5 maart.

Vannacht en vanmorgen kwamen nogal veel V I's over. In Ossendrecht is er ook weer een gevallen bij de Laagstraat. De post bezorgt weer brieven.

Dinsdag 6 maart.

Weinig actie in de lucht. Maar zoveel te meer op de grote weg. Soms is het lawaai op de Putse weg zo lang en hevig alsof er een V I overkomt.

Woensdag 7 maart.

Sinds gisterenmiddag geen V I gehoord of gezien. Om 1 uur kwam er voor het eerst weer een over, die we niet hebben horen vallen of ontploffen. Na 6 uur ook nog twee.

Donderdag 8 maart.

Vannacht weer V I's. Gisteravond werd er flink geschoten. Er waren zoeklichten en we hoorden een vliegtuig brommen (vermoedelijk een Duits).

Vrijdag 9 maart.

Een rustige nacht. Maar overdag begint het weer. In Ossendrecht zijn er twee V I's gevallen. Eén achter de kerk in het veld, maar er is veel schade. De kerk kan voorlopig niet gebruikt worden wegens glasschade. Missen in het patronaat. In Bergen op Zoom is ook veel kapot, een heel blok huizen.

Zaterdag 10 maart.

Een rustige nacht, maar in de morgen begon het weer. Ook het schieten was zeer hevig. Weer is er één bij Ossendrecht gevallen, in de bossen tussen onze boerderij en het dorp.

Zondag 11 maart.

De nacht was onrustig. Er werd hevig op V I's geschoten en de granaatscherven kletterden op het dak. Zo was het heel de voormiddag tot ongeveer 2 uur. De lucht zag zwart van de wolkjes van ontplofende granaten. Er werden meerdere V I's geraakt.

Maandag 12 maart.

Vannacht zeer rumoerig in de lucht. Vooral het geschut dat bij de pannenfabriek staat liet zich niet onbetuigd. Vannacht werden er minstens vijf V I's boven O.L.V. ter Duinen geraakt. De zieke nonnen hadden gezien dat een aangeschoten V I juist boven onze barak een paar maal over de kop ging en toen weer verder vloog en later ontplofte. Overdag ('s middags) kwamen er grote groepen bommenwerpers over. Later hoorden we dat Essen gebombardeerd is door de Engelsen. Het duurde enkele uren voor ze allen over waren.

Dinsdag 13 maart.

Een rustig nacht. Vandaag maar tweemaal een V I overgeweest, die in de lucht ontplofte. 's Middags weer grote groepen bommenwerpers in de lucht. De rest van de dag was rustig.

Woensdag 14 maart.

Vannacht niets gehoord. 's Morgens vroeg waren weer V I's het mikpunt van de kanonnen. 's Middags veel zware bommenwerpers richting Duitsland.

Donderdag 15 maart.

De nacht was rustig. Wel vallen er af en toe V II's in de richting Antwerpen. Drie V I's op één dag is niet veel. Het wordt rustiger.

Vrijdag 16 maart.

Een rustige nacht en een rustige dag. De V I's worden gerantsoeneerd. Ze moeten er zuinig mee zijn.

Vandaag weer drie: twee in de voormiddag en één om 9 uur 's avonds.

Zaterdag 17 maart.

Geen V I's vandaag. Veel zware bommenwerpers trekken deze middag weer "leeg" naar Engeland.

Zondag 18 maart.

De morgenstond bracht twee V I's in onze richting. Overdag weer veel vliegtuigen.

Maandag 19 maart.

Rond 6 uur een V I tamelijk ver weg, maar met een geweldige klap. In de middag maken de Engelse vliegers de laatste dagen graag even een tochtje naar Duitsland. Duitsland wordt boven de grond elke dag kleiner.

Dinsdag 20 maart.

Alles rustig vannacht. De dag verloopt zeer rustig.

Woensdag 21 maart.

Vannacht twee V l's en veel afweergeschut. Deze middag drie grote golven bommenwerpers richting Duitsland. Ook 's avonds rond 10 uur horen we vliegers.

Donderdag 22 maart.

Vannacht om 12 uur begon het weer met de V l's. Het waren er meer dan drie. Later werd ik weer wakker van het geluid van V l's en schieten. Ook in de morgenuren veel V l's. Ze schijnen nog op te moeten. Ook in Ossendrecht hebben ze er weer één gehad, in de buurt van de dokter. In die buurt zijn er al vier gevallen.

Vrijdag 23 maart.

Enkele V l's in de voormiddag, en veel zware 4-motorige bommenwerpers vlogen heen en terug. Ze waren niet te tellen.

Zaterdag 24 maart.

Het wordt drukker met de V l's. Vooral 's morgens tussen 6 en 8 uur. De lucht is weer vol gebrom van vliegtuigen.

Zondag 25 maart.

Deze nacht meerdere malen door V l's of afweergeschut wakker gemaakt. Overdag alleen bommenwerpers.

Maandag 26 maart.

Veel lawaai vannacht. Ook een V II die de barak deed schudden. Na 8 uur houdt alles op. Om half acht 's avonds kwamen twee V l's dreunend overgevlogen. Even later een hevige ontploffing.

Dinsdag 27 maart.

Een rumoerige nacht. En dat blijft zo doorgaan tot ruim 8 uur. Overdag veel bommenwerpers.

Woensdag 28 maart.

Zoals gisterennacht, maar nog wat meer lawaai. De bommenwerpers hebben vandaag een andere richting genomen. We hebben er maar weinig gezien en gehoord. Rond 10 uur 's avonds komen er nog enkele V l's over.

Vrijdag 30 maart.

Deze nacht was een stille nacht. En overdag ook geen V l's. Alleen bommenwerpers. De radio meldt veel successen voor de geallieerden.

Zaterdag 31 maart.

De nacht was zeer rustig. Onder de H. Mis dreunde de kapel van de zware overtrekkende bommenwerpers richting Duitsland.

Geplaatst met toestemming van broeder Franken uit Huijbergen.

VLIEGENDE BOMMEN IV

Verschrikkelijke feiten.

De diverse dagboekfragmenten geven de situaties weer zoals die op dat moment, vijftig jaar geleden, werden ervaren. Door de meestal gebrekkige informatie, veroorzaakt door o.a. censuurmaatregelen en een nauwelijks te passeren grens met België, was het toen niet mogelijk om alles juist weer te geven.

De menselijke angsten, de zinloze vernielingen en het groot verdriet, veroorzaakt door de vliegende bommen die op Antwerpen gericht waren verdienen dat we achteraf enige trieste feiten vermelden.

Maandag 27 november 1944, 11.00 uur V II-inslag.

Kruispunt Keyserlei - Frankrijklei - Teniersplaats (Antwerpen).
128 Doden (later opgelopen tot 154), 209 gewonden.

Zaterdag 16 december 1944, 15.20 uur V II-inslag.

Ciné Rex - Keyserlei (Antwerpen).
567 Doden, 291 zwaar gewonden.

Antwerpen en omgeving kregen na de bevrijding een regen van V-bommen te verwerken. In Groot Antwerpen (Antwerpen, haven en acht randgemeenten) noteerde men 857 bominslagen. Daarbij werden 1662 woningen vernield en 65.177 beschadigd. Bij de burgerslachtoffers telde men 2910 doden en 5127 gewonden. Bij de geallieerden vielen 1545 slachtoffers.

In het arrondissement Antwerpen (vijftig gemeenten) werden 1327 bominslagen geteld. 1443 Woningen werden vernietigd en 28.967 zwaar beschadigd. Bij de burgerbevolking vielen 558 doden en 1014 gewonden. Bij de geallieerden werden 338 slachtoffers geteld.

Zondag 25 februari 1945, 05.30 uur V I-inslag.

Van de Rijtstraat - Arn. Asselbergsstraat (Bergen op Zoom).
10 Doden, vele gewonden.

Donderdag 1 maart 1945, 10.00 uur V I-inslag.

Van Hasselstraat - Wassenaarstraat (Bergen op Zoom).
24 Doden, vele gewonden.

In de dorpen van de Zuidwesthoek veel materiële schade en helaas op zondag 7 januari 1945 te Hoogerheide 6 doden.

Trieste, verschrikkelijke feiten, veroorzaakt door een barbarendom.

Hoogerheide, mei 1995

L. van den Bergh.

KANTOREN: Roosendaal Molenstr. 11.
Redactie en Administratie tel. 37. Bergen
op Zoom, Zuivelstraat 39, tel. 900.
Druk: N.V. Grafische Kunstn. J.v.Poll
Suykerbuyk. Hoofdred. W. Assmann.
Red.: G. Timmermans, C. Meerbach, J.
Verdonck, Ph. Stouthard. Adv. J. J. J. J. J.

Brabantsch

WAARIN OPGENOMEN DAGBLAD

Voor God, Koningin en Vaderland. * *

DIRECTIE: J. G. SPEKMAN ET

NEDERLAND NA

Duitsche troepen in N.W.-Duitse capituleeren voor

Hoog het hart

DE bevrijding! Ze is nu werkelijkheid. Een werkelijkheid, die we nog moeilijk vatten en verwerken kunnen, al wisten we zoolang, zoolang reeds dat ze eenmaal komen zou.

Het overnemen ons allen om het overweldigende van dit gebeuren, en omdat het ondanks de bijna feillooze aanwijzingen van de laatste dagen toch nog een verrassing is geworden.

Daarbuiten is de stille Meivavond plotseling vol gerucht. De straten vullen zich, er is geroep, gejuich, er klinken Oranje Boven's en er kropt iets in ons vaderlandsch gemoed als we het rood-wit-blauw uit daken en vensters zien te voorschijn komen.

Wat moeten wij in dit uur tot onze lezers zeggen. Wat zijn woorden op dit oogenblik van allerdiepste ontroering.

Vijf jaar lang hebben wij, Nederlanders, naar dit groote moment verlangd, erop gewacht, ervoor geleden en gebeden.

Nu het eindelijk daar is, nu stokt de stem en beeft de hand en maar moeilijk willen de gevoelens zich uiten.

VIJF lange, meer dan bittere jaren heeft de verdrukking geduurd — en wie van ons die zeggen kan, dat hij in al dien tijd zichzelf is geweest en nog waar geluk heeft gekend?

Geluk — dat was synoniem met vrijheid. En juist die vrijheid was het allereerste, wat de bezetter ons ontnam.

Overgave werd hedenmorgen te 8 uur van kracht

Generaal-veldmaarschalk Montgomery heeft gisteren aan generaal Eisenhower medegedeeld, dat alle Duitse strijdkrachten in Noord-West-Duitschland, Denemarken en Nederland, alsmede op Helgoland en de Friesche eilanden zich aan de 21e legergroep van Montgomery hebben overgegeven. De overgave is heden, Zaterdagmorgen om 8 uur van kracht geworden.

TUSSCHEN ELBE EN OOSTZEE

HET groote nieuws, waarnaar wij Nederlanders dagenlang met zoo intense spanning hebben uitgezien, kwam gisteravond om ongeveer kwart voor negen, toen de verschillende Europeesche radiozenders het aan de luisteraars bekend maakten.

Het volgde na een reeks van opwindende mededeelingen over het strijdverloop in Noordwest-Duitschland, waaruit ten duidelijkste bleek, dat daar, tusschen Elbe en Oostzee, de definitieve ineenstorting van het Duitse leger bezig was zich te voltrekken.

Klemlopend tusschen de Brit-

Montgomery over. In die twee dagen geraakten bovendien niet minder dan 40 generaals en maarschalcken in gevangenschap!

Achter de vluchtende Duitse legers maakten Britten Amerikanen en Russen een gemeenschappelijk front van 160 km. Na Hamburg en den val van Lübeck werden achtereenvolgers ook Kiel en Flensburg tot open stad verklaard. Vervolgens kwam het radiobericht van Duitse zijde, dat de bezettingen van Bremerhaven, Emden en Wilhelmshaven

Noordwest-Duitschland en de capitulatie van Denemarken hun uitwerking op het moreel der Duitse troepen in Noorwegen wel niet zouden missen.

Voorts werd gemeld, dat de leden van het Deensche parlement waren opgeroepen voor een vergadering op het kasteel Christianburg te Kopenhagen. Uit verschillende berichten bleek, dat een nieuwe regering zich geëed hield om onmiddellijk na de capitulatie de macht over te nemen.

Svenska Dagbladet medde voorts, dat kleine Russische verkennings- en parachutistenafdelingen waren gesignaleerd op het eiland Seeland.

In de vesting Holland

Nieuwsblad

ABONNEMENTEN: per kwart f 2.75; per post f 3.23, bij vooruitbetaling: per week f 0.21; losse nummers 5 cent.

ADVERTENTIEN: 1 t/m 20 m.m. f 3.- iedere m.m. meer f 0.15; kleur- en contractadv. speciale tarieven. Kabouters tot 20 woorden f 0.75, elk woord meer 5 ct. 3 x plaatsen f 2.—.

„DE GRONDWET” EN „DE ZOOM”

V. F. J. VAN DER PAS ZATERDAG 5 MEI 1945 — 4e JAARGANG — No. 148

5 JAAR BEVRIJD hland, Denemarken en Nederland de 21e legergroep

king geen verdere hinderpalen in den weg te leggen. Zij stelden de Zuiderzee bij dag voor scheeps-transporten met voedsel open, toonden zich bereid land- en waterwegen vrij te maken en maakten aanvoeren uit de lucht op groote schaal mogelijk.

Daaruit op zich zelf kon reeds blijken, dat de bezetter er zich van bewust was, dat de capitulatie in de allernaaste toekomst toch een feit zou worden.

De laagvliegende Lancasters en vliegende forten boven Hollands omwaterde steden, de met voedsel bestapelde trucks van de Can- deezen die Niemandland binnenreden, zij zijn voor onze gesteisterde maar nu in zoo blijde verwachting verkeerende landgenooten in Westelijk- en Midden-Nederland in de afgelopen week in den letterlijken zin van het woord de voorboden geweest van de naderende verlossing.

Nog 4 strijd-gebieden

Salzburg capituleert, Innsbrück genomen

ER zijn nu in Duitschland nog vier kleine gebieden over, waar verzet geboden wordt, n.l. ten Oosten van Maagdenburg, een klein deel van Beieren, ten Zuidoosten van München, een gebied bij Dresden en Chemnitz, en een strook bij de Slowaaksche grens.

Ook in Breslau houdt nog een garnizoen stand, terwijl tenslotte nog Duitschers in Noorwegen (naar schatting 300.000 man) en garnizoenen aan de Fransche kust voor capitulatie in aanmerking komen.

Zooals men weet, heeft Eisenhower verklaard, dat V.E day (Victorie in Europa) niet eerder zal worden geïproclameerd vooraleer alle haarden van weerstand

MUSSOLINI'S terechtstelling

DE omstandigheden waaronder Mussolini den dood vond, Mussolini die zich de schepper van een nieuw en eeuwig Romeinsch imperium waande, zijn niet die waaronder een groot man doorgaans afscheid neemt van het tijdelijk verblijf op aarde.

Tezamen met de hem vergezellende Claretta Petacci werd hij gevangen genomen en ergens in de provincie Como door de partizanen in een kamertje zonder ramen opgesloten. De duce droeg nog zijn fascistische muts en had een bruine overjas aan. De man die Mussolini fusilleerde, verhaalde hoe hij den dictator met een list naar de plaats van de executie leidde. Hij deed het voorkomen dat hij als bevrijder kwam en vertelde dat hij ook Vittorio, Mussolini's zoon, in veiligheid had gebracht. Overmoedig verklaarde de ex-duce daarop „Ik bied u een rijk aan”.

SUIKERCAMPAGNE raakt ten einde

EEN MOEILIJK, DOCH SUCCESVOL SEIZOEN VAN „DE COÖPERATIEF” TE ROOSENDAAAL

HEDEN of misschien morgen loopt de campagne aan de Coöperatieve Suikerfabriek „Roosendaal” ten einde, een campagne die zeer zeker als een unicum in de beetswortsuiker-fabricage beschouwd moet worden.

Toen einde October voor West Brabant de bevrijding kwam, stond het er met de bietenooft en de daaraan verbonden campagne maar treurig bij. Een groot deel der bieten zat nog in den grond, een ander deel was gekuild, miinen lagen in de velden, de fabriek had geen kolen om te draaien, enz. enz. Burgemeester Prinsen echter, deed alles wat in zijn vermogen lag om de fabriek, een der weinige in West Brabant die betrekkelijk weinig schade had geleden, weer op gang te krijgen.

Op 14 November werd de directeur van de „Dinteloord”, de heer L. P. van Malland, bereid gevonden het directeurschap van de „Roosendaal” voor de komende campagne op zich te nemen.

Op 3 Januari ving de campagne aan, nadat door de

schepen die bieten naar Roosendaal te vervoeren hadden. Zonder deze hulp zou het niet mogelijk zijn geweest de bieten te verwerken.

In totaal zijn 145 miljoen kg bieten versneden, met 'n suikeropbrengst van 17 à 18 miljoen kilogram. Aldus heeft de „Roosendaal” alleen voor 2 kg suiker per hoofd van de geheele Nederlandsche bevolking gezorgd. Wat dit voor de voedselvoorziening beteekent behoeven wij niet te zeggen.

In Roosendaal alleen is evenveel suiker geproduceerd als in de twee fabrieken te Sas van Gent en de fabriek te Breda te samen.

Zonder noemenswaardige stagnatie is er gedurende vier maanden dag en nacht gewerkt, zelfs gedurende de Paaschdagen is er doorgedraaid, overtuigd als men was — arbeiders zoowel als directie — dat dit van vitaal belang was voor de voedselvoorziening van ons land. Van arbeidsschuwheid is er hier geen sprake geweest.

Opvallend is dat, niettegenstaande den langen duur van de campagne en het vervoerde

Eindelijk . . .
Capitulatie!

BEVRIJDINGSOPTOCHTEN ZOMER '45

PUTTE:

De bewoners van de Postbaan hebben een volle wagen met onder meer : tussen de koetsier Alphons Buijs en Eduard Buijs (met tuba) staat Piet Driedijk. Hoog bovenop de wagen twee "militairen", Miel en Piet van Beeck.

Foto : A. van de Berg-Buijs.

OSSENDRECHT:

Op deze wagen van buurtschap "Dorp" beeldde men de conferentie van Yalta uit. De grote drie zijn: Stalin : Piet Kil (de Goeie), Roosevelt : Fler Fontijn, Churchill : Fons Timmermans. De militair op de voorgrond is Adrie Dingenouts.

Foto: J. van den Bussche.

HOGERHEIDE/WOENS DRECHT:

Foto: v.d.Bergh/Quick.

De wagen van de K.A.B. met, naast de paarden, de heren Theuns en van Overveld wilden wij u niet onthouden.

HOGERHEIDE/WOENS DRECHT:

Foto: Heemkundekring.

Buurtvereniging "Korteven" met de wagen "De Nederlandse Kroon terug". De koetsier met de hoge hoed is Riekus Mangelaars; daarachter, in donkere jurk, Jo Cleiren, de jongedame met muts is Lies Costermans en de militair Rinus Broosus.

Noot: Wij hebben niet van alle personen de namen aangegeven, zodat u desgewenst zelf nog aan het "werk" kunt.

TERUGKEER UIT DUITSLAND 1945

(Vervolg op artikel Tewerkstelling 1 uit Tijding, 1994-2.)

Munschenberg, april 1945

Toen wij in het stadje aankwamen, waren we niet de enigen. Hele groepen buitenlandse dwangarbeiders kwamen daar aan. Nederlanders, Belgen, Polen en Russen. Dat stadje was kennelijk één van de centrale punten, waar de mensen werden opgevangen. Ons ploegje was ondertussen aangegroeid tot ongeveer 30 mensen. Er waren ook twee vrouwen bij. We werden naar een gebouw gestuurd. Ik denk dat het een school was. Daar moesten we ons omkleden. We werden daar gewassen door een aantal oudere dames, Rusinnen. We werden als het ware ontsmet. Daarna kwamen er een paar "dokters" aan, die ons allemaal een prik in de arm gaven. Ze wilden kennelijk geen risico's nemen.

Op een open terrein, pal bij het stadje, stonden een paar enorme tenten, waarin we werden ondergebracht. In die tenten sliepen hoofdzakelijk Fransen, Belgen en Nederlanders. De Polen en Russen (Oekraïners) gingen meteen door naar hun vaderland.

We sliepen op strozakken; het eten werd aangevoerd met legervrachtwagens. In het begin niet zo best, maar later werd het beter. Toiletten waren er niet. Daarom was er zo'n 25 meter achter die tenten een greppel gegraven, zo'n 10 meter lang. Aan de voorkant een aantal palen in de grond. Daaroverheen lag een lange boomstam op zithoogte. Om het geheel waren rieten matten geplaatst.

Wat ons opviel: die grote Russische troepenmacht die naar het westen richting Berlijn trok. Ook bleef er een ploegje Russen bij ons achter op een ander terrein. Die legereenheid bestond uit zo'n 200 man.

Het was begin mei, en op een dag (5 mei) kwam er een Russische officier naar ons toe. We werden bij elkaar geroepen en toen vertelde hij; "Kriegvertieg, Hitler kaputt". We begonnen allemaal te juichen van blijdschap. Die soldaten waren ook erg blij. En 's avonds kwamen er een paar soldaten wat flessen wodka brengen vanwege het feest. Nou 's morgens was het feest voor de meesten van ons alweer voorbij. Ladderzat waren de meesten.

Na een paar dagen hoorden we dat we voorlopig nog niet naar huis konden. Al het vervoer werd gebruikt voor het leger. Militaire transporten, krijgsgevangenen en gewonden. Een soldaat kwam ons vertellen dat het nog wel een paar weken zou duren voor we weggebracht werden. Maar als we ons verveelden was er wel wat te doen. Nou, de volgende dag was er al werk. Een grote vrachtwagen kwam het terrein oprijden. Het bleek werk in een broodbakkerij te zijn. Wie wilde kon in die bakkerij helpen. Er werkten daar een paar Russen en Russische meisjes. Ik heb daar ook een paar dagen gewerkt. Ik moest de broden op planken leggen en die werden dan afgevoerd naar Russische legereenheden in de omgeving. Er werden steeds meer legereenheden in de buurt gestationeerd, duizenden waren er dat bij elkaar.

Op een dag werden we uitgenodigd voor een voorstelling, 's avonds op een terrein in de buurt. We zijn met de hele ploeg daar geweest. Het was een uitvoering van het koor en orkest van het Russische leger. In één woord: prachtig. We hebben

genoten die avond. En niet alleen Russische liederen, maar ook Amerikaanse liederen werden er gezongen, zoals "It's a long way to Tiparary", en ook heel bekend "Kalinka", en nog veel meer schitterende liedjes. En waarom ook niet, de Amerikaanse troepen werden ook verrast met mooie muziek. Zoals van Glenn Miller, en de zang van Vera Lynn. We verveelden ons niet.

Ik ben ook nog met een paar Nederlanders met een vrachtwagen meegeweest naar Polen. We moesten daar uit een pakhuis een vrachtje ophalen. Het bleken allemaal flessen drank te zijn. Nou, dat konden de soldaten wel gebruiken.

Op een dag kwamen er een paar Fransen naar ons toe, en die stelden voor om een partijtje te voetballen. Internationaal: Frankrijk-Nederland. Dat vonden we wel wat. Achter onze tenten was nog een veldje, daar konden we wel op spelen. Van wat palen werden er een paar doelen gemaakt. Er was veel belangstelling van Russische militairen. En toen opeens kwam er een "hoge piet", en die zou de aftrap doen. Maar die maakte er een puinhoop van. Elke keer rende hij het veld op, pakte de bal en ging naar de middenstip om opnieuw de aftrap te doen. We hadden de grootste lol. Het heeft toch een paar uur geduurd. Wie er gewonnen had? Ik weet het niet meer.

En zo vermaakten we ons wel. Dan was er weer een muziekgezelschap, en zelfs nog een klein circus. Dat mocht ook wel, want het aantal militairen was al opgelopen tot 2000. Het was toen wel gezellig, al wilden we liever naar huis. En dat gebeurde ook.....

Op een dag kwam er een Rus ons vertellen dat we onze spullen in moesten pakken, want over een paar dagen zouden we worden opgehaald. En op 10 juni konden we instappen in een zestal legertrucks. We werden nog uitgezwaaid door een aantal Russen. We hadden toch ruim een maand met ze opgetrokken. En het waren onze bevrijders.

Nou, die terugtocht had heel wat voeten in aarde. We hadden nog geen kwartier gereden toen we bij een kanaal aankwamen, dat we moesten oversteken. De brug was er niet meer. Daarvoor in de plaats was er een pontonbrug aangelegd; allemaal drijvende bakken die aan elkaar gekoppeld waren. Maar het was éénrichtingsverkeer. We moesten wachten tot het tegemoetkomend verkeer er over was. Nou, dat duurde nog even. En hele rits legertrucks en pantserwagens die kanonnen voortsleepten. Eindelijk na een uur konden wij oversteken. Dat was wel eng hoor. Toen wij op die "brug" reden schommelde zij nogal. Maar eindelijk waren we aan de overkant. Dit soort situaties maakten we die dag nog vaak mee. Stukken weg die weggeslagen waren. Dan moesten we over een plankier. Dat waren losse bielzen die over de gaten lagen. En dan waren er weer andere obstakels. Allerlei transporten kruisten onze weg. 's Avonds konden we overnachten in een grote schuur. We moesten wel op de grond slapen. 's Morgens na het "ontbijt" (broodje uit het vuistje) gingen we weer verder. Die dag volgde nog een lange rit. Veel opstoppingen, maar tegen de avond kwamen we aan in Hannover. We werden daar afgeleverd aan de geallieerden. We werden naar een schoolgebouw gebracht. En daar werden we....precies, gewassen en ontsmet. Nou, dat waren we wel gewend.

De volgende dag, na het eten 's morgens, werden we gesplitst. De Fransen gingen in bussen weg. We hebben ze nog uitgezwaaid.

Een uur later werden de Nederlanders en de Belgen opgehaald. Ook in een paar bussen, maar niet ver. We gingen naar het station van Hannover en werden op de

trein gezet. Nou, die rit ging redelijk vlot. Af en toe stopten we onderweg, maar nooit lang. We hadden wel in de gaten dat we naar het zuiden reden. Langs verschillende puinhopen van steden. Eindelijk kwamen we in Dortmund aan. Die stad had ook wat te lijden gehad. We hebben in de trein overnacht. De volgende ochtend, het was nog donker, reden we alweer. Na een hele dag rijden, stoppen en weer rijden kwamen we in Aken aan. Daar kregen we wat te eten. Toen moesten we overstappen in een andere trein. En diezelfde avond kwamen we in Maastricht aan. Het was vrijdagavond. We werden hartelijk begroet door een groep mensen die ons meenam naar een soort buurthuis. Daar konden we die nacht slapen. Er stond een 40-tal bedden; dat was genoeg. 's Avonds werden we verrast door een groepje muzikanten dat gezellige muziek ten gehore bracht. Ook was er een groepje zangers en zangeressen dat echte Nederlandse liedjes voor ons zong. Toen hoorden we pas dat "Trees een Canadees had".

De volgende dag gingen we gezellig de stad in. Ik was nog nooit in Maastricht geweest. Ik vond het een prachtige stad met mooie gebouwen en kerken. En dan een wandeling langs de Maas. 's Avonds werden we uitgenodigd voor een bioscoopvoorstelling. We kregen toen eindelijk weer eens een Amerikaanse film te zien. 's Zondags was het rustdag. Wie er behoefte aan had kon naar de kerk en 's middags kregen we een heerlijk etentje. Na wat we de laatste maanden gewend waren.....We hadden nog nooit zo lekker gegeten. Wist ik veel van asperges. We hadden nog een gezellige avond. Weer met muziek en zang. Die mensen in Maastricht hadden zich wel uitgesloofd. Ik zou bijna zeggen: nog bedankt.

Na een nachtje slapen werden we met een bus naar het station gebracht. Toen konden we afscheid nemen van de Vlamingen. Wij in de trein naar Holland. Onderweg stopten we nog een keer in Nijmegen. Daar stapte nog een groepje Hollanders in. Daar waren zowaar een paar buurjongens bij. Twee broers die pal naast me woonden in Zaandam. Die vertelden dat ze bijna twee jaar in Berlijn waren gestationeerd. Helemaal in het westen, in Spandau-West.

Toen we uit Nijmegen vertrokken, reden we in één ruk naar Amsterdam. Daar stapte nog een heel ploegje uit. Wij moesten overstappen in de trein naar Alkmaar. Wat ons wel opviel was dat er onderweg zoveel Zweedse vlaggen uitgehangen waren. Later hoorden we van voedselhulp uit Zweden.

En toen was het zover, daar reden we naar Zaandam. Toen we op het station aankwamen, stond er een hoop mensen te wachten en we werden hartelijk ontvangen. We waren nog met 11 man. De rest moest naar het noorden. De zuster van die twee buurjongens stond op het perron. Zij vertelde dat ze elke dag ging kijken of ze aankwamen. Nou, ze ging snel naar huis om te vertellen dat ze eraan kwamen. Wij moesten te voet naar huis. Mijn zuster en zwager hadden ze ook al gewaarschuwd. En zodoende was de ontvangst heel hartelijk. Mijn zuster had het moeilijk. Ze had al bijna een jaar niets van mij gehoord. Heel veel post werd onderschept of raakte kwijt. Het was zo ongeveer eind juni. Die avond was er heel veel te vertellen. We hadden elkaar haast vier jaar niet meer gezien.

GENEALOGISCHE KRONIEK

door Marcel Moors.

Het is de redactie van "Tijding" bekend, dat bij veel leden van onze Heemkundekring niet alleen belangstelling bestaat voor de streekgeschiedenis in het algemeen, maar dat velen ook geïnteresseerd zijn in de verrichtingen van zijn of haar persoonlijke voorouders. Ze zoeken antwoorden op vragen als: wie waren mijn voorouders?, waar kwamen zij vandaan?, wat deden zij voor hun beroep en waar woonden zij?

Om dit te weten te komen is genealogisch onderzoek nodig.

Het is om deze reden dat de redactie de, door ons zeer gewaardeerde, medewerking heeft gevraagd van de heer Marcel Moors. Iemand, die reeds jarenlang genealogisch onderzoek doet en dientengevolge de beschikking heeft over een groot aantal, bijna kant en klare stambomen van families uit onze Zuidwesthoek.

Omdat alle facetten van heemkunde in "Tijding" hun plaats moeten kunnen krijgen, is besloten om de genealogische bijdrage te beperken tot het publiceren van enkele, willekeurig gekozen, stambomen per keer. Let wel: geen volledige zogenaamde kwartierstaten, (deze bevatten namen van alle voorouders, ook van de moeders) maar een weergave van een stamboom in directe lijn. Ze zijn door ons bedoeld als een leidraad voor eventueel verder onderzoek. Niet alleen voor direct betrokkenen, maar ook voor verwanten en andere geïnteresseerden.

0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

BOGERS

Hubertus,

huwde 8-7-1740 Bergen op Zoom, **Comella Dilmans**.

- zoon **Jacobus**, geb. 29-10-1740 Bergen op Zoom, overl. 20-10-1818, Bergen op Zoom, 78 jaar, landbouwer,

huwde **Comella van de Karre**, geb. Wouw.

- zoon **Leonardus**,

geb. 26-7-1786 Bergen op Zoom, overl. 12-4-1873 Bergen op Zoom, 86 jaar, arbeider, landbouwer,

huwde **Marla de Vos**, geb. 24-11-1781, Halsteren Koevering, overl. 6-3-1814, dochter van Johannes de Vos en Adriana de Jong.

huwde 15-2-1816 Bergen op Zoom, **Comella van der Poorten**, geb. 26-4-1789 Wouw-Beukelaar, overl. 4-12-1820 Bergen op Zoom, 31 jaar, landbouwster, weduwe van Jan Antonisse, dochter van Paulus van der Poorten, landbouwer, geb. Roosendaal en Johanna Keustermans, geb. Wouw.

huwde 9-10-1823 Halsteren, **Magdalena de Bruyn**, geb. 31-3-1796 Halsteren, overl. 16-2-1881, Bergen op Zoom, 85 jaar, landbouwster, dochter van Petrus de Bruyn, geb. Halsteren en Johanna Dietvorst, geb. Bergen op Zoom.

- zoon **Petrus Cornelis**,

geb. 23-3-1835 Bergen op Zoom, overl. 10-12-1888 Bergen op Zoom, landbouwer, 53 jaar,

huwde 7-6-1869 Bergen op Zoom, **Petronella van Loon**, geb. 10-11-1845 Bergen op Zoom, overl. 10-10-1883 Bergen op Zoom, 37 jaar, landbouwster, dochter van Nicolaas van Loon, landbouwer, geb. Zuidgeest en Anna Catharina Groffen, landbouwster, geb. Woensdrecht. Kinderen: Anna Maria Catharina *1870, Cornelia Magdalena *1871, Leonardus Cornelis Jacobus *1874, Ludovicus Jacobus Gerardus *1876, Anna Maria Cornelia *1879, Petrus Mattheus *1881, Jacobus Adrianus *1883 en Adrianus Jacobus *1883.

- zoon **Leonardus Cornelis Jacobus**,

geb. 8-3-1874 Bergen op Zoom, overl. 25-5-1939 Woensdrecht, landbouwer,

huwde 26-4-1900 Wouw, **Maria Catharina Quick**, geb. 7-10-1870 Woensdrecht, huisnr. A14, dochter van Cornelis Quick, geb. Bergen op Zoom, landbouwer en Cornelia Hopmans, geb. Bergen op Zoom. Kinderen: Cornelia Petronella Adriana Maria *1901, Petrus Cornelis Gerardus Ludovicus *1902, Ludovicus Gerardus Jacobus *1903, Petronella Magdalena Cornelia *1905, Adrianus Johannes Christianus *1908, Jacobus Adrianus Leonardus *1911, Leonardus Adrianus *1912 en Petrus Johannes *1916.

- dochter **Petronella Magdalena Comelia**,

geb. 20-10-1905 Bergen op Zoom, overl. 6-7-1992, Bergen op Zoom,

huwde **Cornelis Johannes van Egeraat**, geb. 7-4-1896 Bergen op Zoom, bakker, zoon van Walterus van Egeraat, voerman, geb. Bergen op Zoom en Catharina Petronella Hopmans, geb. Bergen op Zoom. Hij was weduwnaar van Maria Catharina Jacoba Willemen, geb. 4-4-1901 Woensdrecht, overl. 14-5-1939 Woensdrecht, dochter van Cornelis Willemen, smid geb. Woensdrecht en Maria Dimphina Theuns, geb. Woensdrecht.
Van Egeraat-Bogers: geen kinderen.

Bij de volkstelling van 1947 kwam de naam **BOGERS** als volgt voor:

In de provincie Groningen	4x	In Drente	2x
In Overijssel	9x	In Gelderland	38x
In Utrecht	27x	In Noord-Holland	105x
In Zuid-Holland	208x	In Zeeland	13x
In Noord-Brabant	1416x	In Limburg	60x

VAN DER HEYDEN

Govert,

- huwde 26-7-1748 te Roosendaal, **Anna van Huysen**, geb. 30-10-1723 te Roosendaal, Hulsdonk, overl. 27-8-1766 te Nispen, dochter van Marinus van Huysen en Margaretha Peeterse Verheyck.
- zoon **Marijn**, geb. 25-12-1757 Roosendaal, overl. 17-9-1817 Wouw, 59 jaar, dagloner,
huwde 25-11-1798 Wouw, **Comelia Rommens**, geb. 12-9-1761 Wouw, w overl. 31-8-1820 Wouw, 50 jaar, dochter van Marijn Rommens, geb. Wouw en Cornelia Hertogs, geb. Roosendaal.
Kinderen: Godefridus *1799 en Dominicus *1803.
- zoon **Dominicus**,
geb. 12-6-1803 Wouw, arbeider,
huwde 11-12-1834 Wouw, **Maria Catharina de Waal**, geb. 8-2-1812 Essen (B) Heikant, dienstbode, arbeidster, dochter van Adrianus de Waal, dagloner, geb. Wouw en Maria Catharina Buysen, arbeidster.
- zoon **Marijnus**, geb. 17-2-1836 Wouw, huisnr. C19, overl. 11-12-1915 Bergen op Zoom, dienstknecht,
huwde 13-11-1869 Woensdrecht, **Anna Maria Verswijveren**, geb. 21-10-1834 Woensdrecht, overl. 18-4-1903 Woensdrecht, 68 jaar, arbeidster, dochter van Johannes Baptist Verswijveren, arbeider, geb. Woensdrecht en Helena Theijssens, geb. Woensdrecht.
Kinderen: Johannes Baptist *1870, Franciscus *1872, Catharina Helena *1874 (10 mnd.) en Paula *1877 (11 mnd.).
- zoon **Johannes Baptist**, (Tiest de Schijter)
geb. 17-10-1870 Woensdrecht, huisnr. B22, overl. 17-3-1959 Bergen op Zoom, ongehuwd.
Over hem verscheen in Tijding 1990-1 een artikel.
- zoon **Franciscus**,
geb. 29-2-1872 Woensdrecht, overl. 9-4-1942 Natick Rhode Island USA, als missionaris.

Bij de volkstelling van 1947 kwam de naam **VAN DER HEYDEN** (exclusief variaties) als volgt voor:

In de provincie Groningen	7x	In Friesland	4x
In Drente	12x	In Overijssel	72x
In Gelderland	760x	In Utrecht	372x
In Noord-Holland	907x	In Zuid-Holland	1822x
In Zeeland	149x	In Noord-Brabant	6167x
In Limburg	477x		

JACOBS

- Jacobus,** geb. Woensdrecht,
huwde **Lissia Jaspers,** geb. Wilmarsdonk (B).
- zoon **Johannes,**
huwde 2-5-1763 Lillo (B) **Anna Catharina Jaspers,** geb. Wilmarsdonk.
- zoon **Jacobus,** geb. 8-4-1765 Lillo, overl. 24-8-1854 Ossendrecht, 89 jaar,
landbouwer op de Aanwas en maire van Ossendrecht,
huwde 30-1-1792 Oorderen (B) **Anna Comelia de Bie,** geb. 11-6-1765
Oorderen (B), overl. 2-4-1839 Ossendrecht, 73 jaar, dochter van
Johannes Baptist de Bie, geb. Oorderen (B) en Maria Simons, geb.
Ekeren (B).
Kinderen: Petrus *1796, Cornelis Gerardus *1802 en Maria *1806.
- zoon **Petrus,** geb. 6-11-1796 Lillo (B), overl. 22-2-1879 Ossendrecht, 82 jaar,
landbouwer Berghoeve,
huwde 12-1-1828 Ossendrecht **Anna Catharina Jacobs,** geb. 31-8-1799
Ossendrecht, overl. 12-12-1882 Ossendrecht, 83 jaar, landbouwster,
dochter van Cornelis Jacobs, geb. Ossendrecht, landbouwer en
Isabella de Bie, geb. Berendrecht (B).
Kinderen: Cornelis *1831, Isabella *1832, Ida *1833, Jacobus
Johannes *1837, Petrus *1838, Petrus Johannes *1839, Johanna
Maria *1840 en Johannes Baptist Dionysius *1842.
- zoon **Jacobus Johannes,**
geb. 11-2-1837 Ossendrecht, Berghoeve, overl. 27-12-1911
Ossendrecht, 74 jaar, landbouwer,
huwde 1-5-1872 Ossendrecht **Aloysia Adriana Melsen,** geb. 9-3-1848
Ossendrecht, huisnr. B43, overl. 20-5-1924 Ossendrecht, 76 jaar,
landbouwster, dochter van Adrianus Melsen, landbouwer,
grondeigenaar, geb. Ossendrecht en van Petronella van Hooijdonk,
geb. Woensdrecht.
Kinderen: Petrus Adrianus *1874 en Maria Justina Petronella *1875.
- zoon **Petrus Adrianus,**
geb. 6-4-1874 Ossendrecht, Berghoeve, overl. 29-9-1938
Ossendrecht, 64 jaar, landbouwer,
huwde 30-5-1899 Halsteren, **Johanna Adriana Maas,** geb. 30-3-1870,
Halsteren, overl. 17-5-1938 Ossendrecht, 68 jaar, dochter van
Johannes Marinus Maas, geb. Nieuw-Vossemeer, landbouwer en
van Johanna Catharina Pieterella Koenraadt, geb. Halsteren.
Kinderen: Jacobus Petrus Johannes Maria *1901, Johannes
Aloysius Stephanus Maria *1902, Johanna Ludovica Adriana Maria
*1904, levenloos vrouw 1905, Cornelius A.P.M. *1906, Johanna
V.P.M. *1908, Petrus Maria Constantinus Romaelus *1909 en Louis
Felix Corneille Marie *1911 (6 mnd.).

- zoon **Johannes Aloysius Stephanus Maria**,
geb. 25-12-1902 Ossendrecht, overl. 7-2-1988 Bergen op Zoom,
landbouwer,
 - huwde **Anna Maria Josepha van de Maegdenbergh**, geb. 28-11-1903
Zandvliet (B), overl. 22-11-1942 Ossendrecht.
 - huwde **Christina Maria Luijken**, geb. 14-11-1897 Roosendaal, dochter van
Marinus Luijken, geb. Roosendaal en Christina Hagenaaars, geb.
Oud-Gastel.
Kinderen: Petrus Maria Johannes *1929, Cecilia J.J.M. *1930 en
Mariëtte J.J.M. *1932.

- zoon **Petrus Maria Johannes**,
geb. 7-6-1929 Ossendrecht, Berghoeve, landbouwer,
 - huwde **Van Vugt**.

Bij de volkstelling in 1947 kwam de naam **JACOBS** (exclusief variaties) als volgt voor:

In de provincie Groningen	107x	In Friesland	107x
In Drente	50x	In Overijssel	320x
In Gelderland	1858x	In Utrecht	632x
In Noord-Holland		In Zuid-Holland	
excl. Amsterdam	652x	excl. R'dam en Den Haag	312x
In Amsterdam	685x	In Rotterdam	373x
In Zeeland	153x	In Den Haag	334x
In Noord-Brabant	2995x	In Limburg	3600x

0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

BRONNEN :

Doop-, trouw- en begraafboeken van vóór 1811.

Geboorte-, Huwelijks- en Overlijdensregisters Burgerlijke Stand vanaf ± 1811.

Bevolkingsregisters vanaf ± 1830.

Streekarchieven Zevenbergen, Etten-Leur, Prinsenbeek, Oosterhout, Heusden, Eindhoven.

Gemeente-archieven Bergen op Zoom, Roosendaal, Breda, Rucphen, Tilburg, 's-Hertogenbosch, Rotterdam, 's-Gravenhage.

Gemeente-archieven Antwerpen, Essen, Kalmthout, Wuustwezel.

Rijks-archieven 's-Hertogenbosch, Middelburg, 's-Gravenhage.

Rijks-archieven Antwerpen, Gent.

Centraal Bureau voor Genealogie, 's-Gravenhage.

Frans Buijsen, "Familie van den Bergh, 1660 - 1800".

Nederlands Repertorium van Familienamen, Meertens Instituut voor Dialectologie, Amsterdam.

EEN OOSTENRIJKS SOLDAAT IN DIENST VAN DE DUITSERS

In maart 1938 annexeerde Hitler met zijn legers het Oostenrijks grondgebied. De Führer, zelf in Oostenrijk geboren en getogen, beschouwde dit land als te behoren bij het Groot Duitse Rijk!

Mooie beloftes, eenzelfde taalgebruik, en....dit land kon ergens wel een opsteker gebruiken. Praktisch zonder slag of stoot viel dit land in handen van de Duitsers.

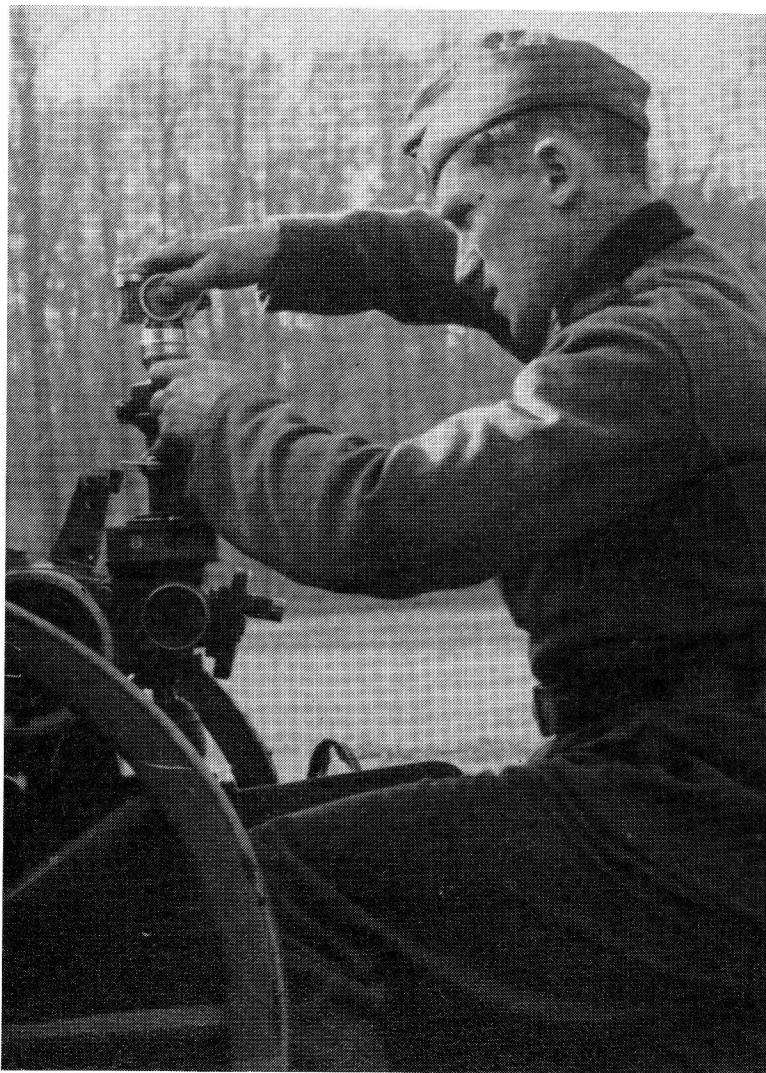
Later zou voor deze aansluiting een zeer zware tol betaald worden. Het Oostenrijkse volk werd nu met de Duitsers gelijkgesteld. Dit hield in, dat alle weerbare mannen onder de wapens werden geroepen. Hitler had grote plannen en zou veel soldaten nodig hebben.

We pikken er één zo'n wapenbroeder uit en gaan even na wat deze man presteerde in de Duitse Wehrmacht.

We kennen allemaal het verloop van overrompelende aanvallen op landen als Tsjechoslowakije, Polen voor de helft (de andere helft bezetten de Russen), daarna Denemarken, Noorwegen, vervolgens Nederland, België, Luxemburg en Frankrijk. In 1941 (22 juni) wordt Rusland en ook heel Polen onder de voet gelopen.

Onze Oostenrijkse soldaat werd als wapendeskundige bij een geschutsstelling ingedeeld. We zullen niet alle verplaatsingen opsommen die in het Duitse leger plaatsvonden, maar we beperken ons vanaf 1943. Hier diende hij bij een artillerie-onderdeel in Frankrijk. Gemakshalve zullen we deze soldaat maar Franz noemen, een in zijn land veel gebezigde naam. Later werd Franz via België naar Nederland gedetacheerd. In Baarle Nassau moesten Franz en een Duits soldaat op last van de Duitse commandant enige Nederlanders en Belgen liquideren, o.a. Miel Verhoeven en de marechaussees Van Gestel en Gerritzen.

Franz, 35 jaar en de jonge Duitser wisten zich hieraan te onttrekken. Ze hadden zich opzettelijk met nicotine vergiftigd. Beiden werden te voet naar het Bredase Laurensziekenhuis gestuurd voor onderzoek.

Franz als wapendeskundige in het Duitse leger (in Frankrijk)

Onderweg hielden ze een vrachtwagen aan. De chauffeur en zijn twee metgezellen zagen direct dat ze te doen hadden met twee doodzieke soldaten van de Wehrmacht. Doch de berijders van de vrachtwagen waren zeer alert, ze hadden namelijk wapens en munitie aan boord, bestemd voor het verzet. Dit spul was gedropt tussen Alphen en Chaam.

De auto, voortgestuwd door een gasgenerator, viel onderweg stil. Enige paniek volgde, maar snel handelen was geboden. Twee man ging op pad om een andere wagen te halen. Één befaamd verzetsstrijder bleef bij de auto met gecompliceerde lading: wapens en twee soldaten. Dit alles nam een zenuwslopend tijdsbestek in beslag. De twee lifters merkten al spoedig, dat ze bij verzetsmensen terecht waren gekomen.

De Duitser protesteerde heftig, de Oostenrijker gaf te kennen te willen deserteren en vroeg om hem te helpen. Na grondig onderzoek en informatie werd besloten hem te laten onderduiken bij een Bredase tuinder.

Hij bleek een betrouwbaar man, gemoedelijk en vastberaden, en.....een goed wapendeskundige. Niet alleen ontpopte hij zich als een hardwerkend man, die zich geliefd maakte bij de familie waar Franz in huis was, alsook bij het verzet, waar hij spoedig deel van uit maakte. Koeriersdiensten en actief zijn in het verzet, dat voelde Franz als een morele verplichting tegenover het Nederlandse volk.

Immers, na W.O. I had ons land duizenden verzwakte Oostenrijkse kinderen opgenomen om ze weer op krachten te helpen. Deze en nog meerdere argumenten hield Franz voor ogen.

Van Breda tot Wemeldinge, dus ook in West-Brabant, heeft deze ex-soldaat van de Wehrmacht voor de goede zaak gestreden.

Groepsfoto, genomen in het Markiezenhof te Bergen op Zoom. "Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten." Geheel rechts 1 e rij = Franz

En dit alles met groot gevaar voor eigen leven.

Franz was ingedeeld bij de 10e Compagnie Stoottroepen Regiment Brabant. Hij speelde een grote rol in de bevrijding van Breda, alwaar hij met de Poolse bevrijders samenwerkte.

Na de capitulatie van de Duitsers in Nederland belandde Franz door een ongelukkige beoordelingsfout in een strafkamp te Eindhoven, alwaar ook SS-ers gevangen zaten. Later is dit gelukkig aan het licht gekomen en heeft men Franz in ere hersteld en een zeer gunstige regeling voor hem getroffen.

Franz wilde naar huis. Vanuit Oostenrijk heeft geen enkel bericht van zijn familie hem bereikt, zelfs niet via het Rode Kruis. Anderzijds is van zijn brieven geen enkele aangekomen. Dit maakte hem zeer weemoedig.

Echter, het zou nog enige jaren duren eer hij naar zijn vaderland terug zou kunnen keren. De Russen bezetten n.l. een groot gebied van Oostenrijk en die hebben er vreselijk huisgehouden. De Russen beschouwden de Oostenrijkers als de grote collaborateurs met de Duitsers.

Dit is een korte impressie van een Oostenrijks onderdaan, ingelijfd in het Duitse leger. Namen en gebeurtenissen zijn bekend en alles is vrij naar waarheid omschreven. Het gaat om de moraal.

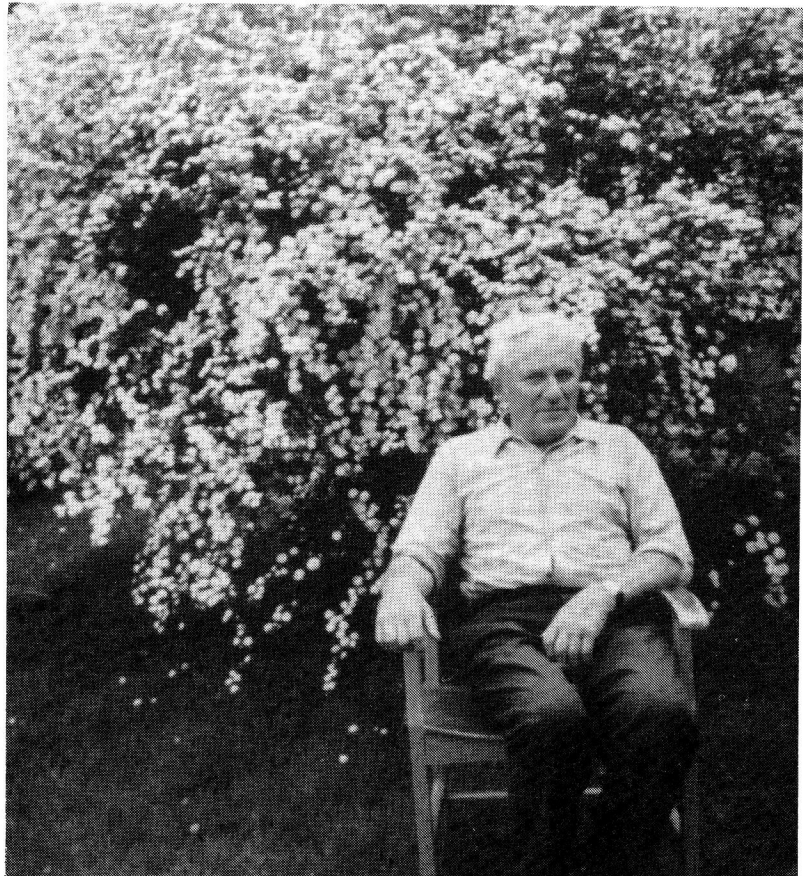
Ontelbare mannen en vrouwen, ook Duitse, waren anti-nazi gezind. Zeer velen hebben er hun leven voor gegeven.

Menigmaal bezochten wij Franz en zijn familie. Hij is een goede tachtiger nu, en is zeer tevreden met de erkenning en waardering die velen hem gaven.

Een eerbetoon van overheidswege zou hier zeker op zijn plaats zijn.

Ossendrecht, mei 1995
D. Adriaansen.

Franz als 80-jarige
in Oostenrijk.

DOELSTELLING VAN DE HEEMKUNDEKRING "HET ZUIDKWARTIER".
opgericht 27 maart 1977.

De Heemkundekring "Het Zuidkwartier" is een vereniging zonder winstgevende of politieke oogmerken. Ze neemt ten opzichte van alle instanties een neutrale houding aan.

Haar werkterrein omvat het grondgebied der Zuidwesthoekgemeenten.

Zij stelt zich, met inachtneming van het bovenstaande, ten doel:

1. Het bevorderen van belangstelling op heemkundig gebied voor de omgeving door het geven van voorlichting, het organiseren van lezingen, cursussen, excursies, tentoonstellingen en andere evenementen.
2. Het beoefenen en ter kennis brengen van de regionale geschiedenis, genealogie, antroponymie, topografie, toponymie, geologie, bodemkunde, waterhuishoudkunde en geomorfologie.
3. Het vastleggen van dialecten, al dan niet overgeleverde verhalen, rijmen, uitdrukkingen, enz.
4. Het stimuleren tot het in stand houden van oude gebruiken, ambachten en folkloristische activiteiten.
5. Het ijveren voor het behoud van waardevolle landschappen en bouwwerken en cultuurhistorisch en heemkundig waardevolle zaken.
6. Het uitgeven van een periodiek aan haar leden en andere voorkomende publicaties.
7. Alles te doen of te bevorderen wat in een heemkundig kader te plaatsen valt.

SAMENSTELLING BESTUUR HEEMKUNDEKRING "HET ZUIDKWARTIER":

De heer L. Timmermans voorzitter
Dorpsstraat 55, 4634 TN Woensdrecht
Tel. 01646 - 12546

De heer L. van den Bergh onder-voorzitter
Aviolandalaan 29, 4631 RP Hoogerheide
Tel. 01646 - 13339

Mej. M. Bastiaanse secretaresse
Tulpstraat 11, 4645 CS Putte interne zaken
Tel. 01645 - 2794

De heer J. Halters secretaris
Stenenhoef 2, 4641 CH Ossendrecht externe zaken
Tel. 01647 - 2854

De heer A. Mattheussens penningmeester
Aanwas 27, 4641 JE Ossendrecht
Tel. 01647 - 2662

Mevr. M. Beens-van Beeck bestuurslid
Koppelstraat 3, 4645 RD Putte
Tel. 01645 - 2581

De heer J. van Loon bestuurslid
Kon. Wilhelminastraat 22, 4641 GS Ossendrecht
Tel. 01647 - 2782

De heer A. Suijkerbuijk bestuurslid
Bergsestraat 21, 4635 RD Huijbergen
Tel. 01644 - 2391

De heer P Meeuwisse bestuurslid
De Tulp 21, 4631 AJ Hoogerheide
Tel. 01646 - 13742

De heer A. van Veldhoven bestuurslid
Pottenbergen 6, 4641 HK Ossendrecht
Tel. 01647 - 4505

Contactadressen van de werkgroepen van de Heemkundekring "Het Zuidkwartier".

- 1 Heemschut** L. Timmermans , Dorpsstraat 55,
4634 TN Woensdrecht, tel 01646 - 12546.
- 2 Toponymie** A.J. Kools, Don Boscostraat 14,
4641 JP Ossendrecht, tel. 01647-3893.
- 3 't Kwartier** Mevr. M. Beens - van Beeck, Koppelstraat 3,
4645 RD Putte, tel. 01645 - 2581.
- 4 Distributie** J. Halters, Stenenhoef 2,
4641 CH Ossendrecht, tel. 01647 - 2854
- 5 Archeologie** M. van Gink, Laagstraat 15,
4641 SP Ossendrecht, tel. 01647 - 2576
- 6 Oude Handwerktechnieken** Mevr. V. Suykerbuyk- van Agtmaal, Raadhuis-
straat 114, 4631 NJ Hoogerheide,
tel. 01646 - 12536
- 7 Zanggroep** A.A. Ots, de Wilg 31,
4631 DD Hoogerheide, tel. 01646-16020.
- 8 Redactieraad** L.F. van den Bergh (a.i.), Aviolandalaan 29,
4631 RP Hoogerheide, tel. 01646-13339.
Inleveren kopij: Stenenhoef 2,
4641 CH Ossendrecht, tel. 01647 - 2854
- 9 Oude talen, gezegden,
spreuken, etc.** W. Groffen, Antwerpsestraatweg 129,
4631 RA Hoogerheide, tel . 01646 - 12441
- 10 Evenementen** Bestuur.
- 11 Documentatie** A. van Pul, Duinstraat 40,
4631 KV Hoogerheide, tel. 01646 - 13423
- 12 Kruidentuin** Mevr. J Suijkerbuijk- de Krom, Zandfort 103,
4631 RR Hoogerheide, tel. 01646 - 14522
- 13 Museum** L. Timmermans, Dorpsstraat 55,
4634 TN Woensdrecht, tel. 01646 - 12546
- 14 Fotografie** H. Verheggen, De Roos 7,
4631 AG Hoogerheide, tel. 01646 - 14459
- 15 Genealogie** A. van Veldhoven, Pottenbergen 6,
4641 HK Ossendrecht, tel. 01647 - 4505
- 16 Creatief** Mevr. C. Dingemans - Bogers, Molendreef 56,
4641 CX Ossendrecht, tel. 01647 - 2885

Het bestuur verwelkomt suggesties van onze leden voor eventuele andere werkgroepen.

INFORMATIE VOOR DE LEZER

"Tijding" is het periodiek van de heemkundekring "Het Zuidkwartier" en verschijnt 3x per jaar.

Losse nummers van "Tijding" zijn verkrijgbaar bij:

De heer A. van Pul,
Duinstraat 40,
4631 KV Hoogerheide.
Tel. 01646 - 13423.

De afleveringen tot en met 1993 kosten *f*7,-- per stuk.

De afleveringen van 1994 en 1995 kosten *f*10,-- per stuk.

Inlichtingen betreffende het lidmaatschap kunnen worden ingewonnen bij:

Mevr. Bastiaanse,
Tulpstraat 11,
4645 CS Putte.
Tel. 01645 - 2794.

Nieuwe leden kunnen zich opgeven door middel van storting van de jaarcontributie ad *f* 25,-- ten name van Penningmeester "Het Zuidkwartier" bij de Rabobank te Ossendrecht op nr. 14 05 21 436, of door middel van storting van *f* 25,-- op gironummer 276 04 67 ten name van Heemkundekring "Het Zuidkwartier", Aanwas 27, 4641 JE Ossendrecht.

Men kan zich ook rechtstreeks wenden tot één van de leden van het bestuur, die op pagina 46 vermeld staan.

Op de voorplaat een fragment van
de kaart van Jacop van Deventer,
cartograaf 1512 - 1575, gecopieerd
met toestemming van de uitgever,
M. Nijhoff te 's-Gravenhage.

